UNIVERSITY OF PITTSBURGH

Dar.
1696
S974L8
c. 1

Darlington Memorial Library

1405

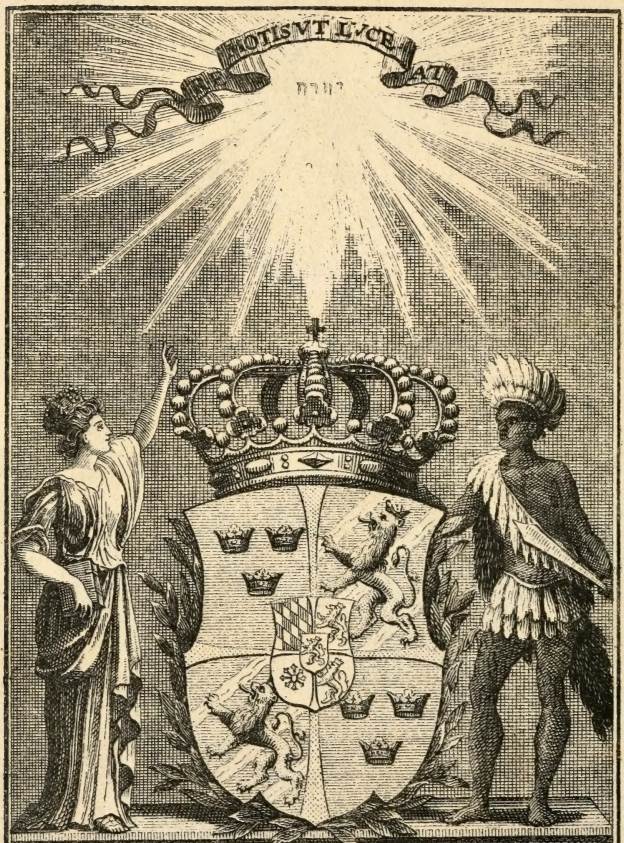

CATECHISMVS LUTHERI
Lingva
SVECICO-AMERICANA.

Luther, Martin, 1483-1546

LUTHERI Catechismus/

Öfwersatt
på
American-Virginiske
Språket.

Stockholm/
Tryckt vthi thet af Kongl. Maytt. privileg.
BURCHARDI Tryckeri/af J. J. Genath/ f.

Anno M DC XCVI.

Förtalet.

Bland the åthskillige Medel / som til Hedningarnas och the Otrognas omwändelse brukas / är förspordt / at igenom Gudz tilhiälp / the Gudelige Böcker och skriffter / som medelst Christelige Regenters och mild Öfwerhets försorg warda vppå Hedningarnas språk öfwersatte och til trycket befordrade / en märkelig nytta skaffa til then sanna Christeliga Religionens fortplantande och vthwidgande hoos Muhammedaner, Hedningar och Judar / så at många tusende arme siålar bliwa therigenom vthi alle werldsens

åndar hulpne / och til sanningenes kundskap dragne. Ty sedan then Helige Skrifftz Böcker åre på Asiatiske / Africaniske och Americaniske Nationers tungomål så wäl vthi Oriente som Europa öfwersatte och publicerade wordne / och jämwäl Gudelige Böcker / Catechismer och Christelige Trones Förklaringar vthgifne; måste och the otrogne Turkar och Muhammedaner begynna at fälla ett lindrigare omdöme om Gudz Ord och then Christeliga Troon / emedan the thes innehåld nu rätteligen fatta kunna af then Hel. Bibel som Albertus Bobovius eller Ali-Beigh, Muhammedis IV. Interpres på thet Turkiske språket öfwersatt hafwer / samt af thet Nya Testamentet och Catechismo Turcico som Guilielmus Seaman vthi Oxford anno 1666. trycka låtit / jämwäl af flere andre Catechismer som berömmelige Männ på Arabiska / Persiska / Congiska / Anammitiska / Angoliska / Caraibiska / och

flere

flere Americaniſke ſpråk författat haſwa. Och ſåſom Troon ſålunda fortplantas / ſå kan ey annars wara / än at ſådane Medel / omkoſtningar och prijswärde flijt / ſom en Chriſtelig Öfwerhet / Gudi til åhra / för Evangelii vthwidgande ſkull / idkeſamligen anwänder / lårer ſkaffa en ymnog frucht vthi HErrans wijngård / och wara Gudi itt tacknämligit Offer. Om hwilken Öfwerhetens förſorg för the otrognes ſalighet / then berömmelige Theologus D. Müllerus in præfat. Judaiſmi med theße ord betygar: Wo man die Sache alſo anrichtet / iſt kein zweiffel / daß etliche durch GOttes Wort erleuchtet / und zu Chriſto bekehret werden können: Das werden die Juden und Heiden am Jüngſten Tage rühmen / und wirdt der gecreutzigte JEſus von Nazareth ſolches alles denen Chriſtlichen Regenten belohnen. Ty oanſedt Naturen icke hafwer begåfwat the otrogne Hedningar med något ſärdeles diupſinnigt förſtånd til at fatta allehanda ſubtile wetenſkapers

skapers grund och kundskap / så giffwer likwäl förfarenheten thet witnesbörd om theras lärachtighet / at the nogsamt bequäme äre til at vnderwijsas vthi then sanna Trones lärostycken / enär the med ett fridsamt och kärleks fullt sinne warda bemötte och handterade. Thet bekräfftar och M. Joh. Campanius fordom Pastor vthi Frösthult / som alt ifrån anno 1642. til an. 1649. har warit Gudz Ordz Tienare och Predikant hwos then Swänske Colonien vthi America och then nu för tijden kallade Provincien Pensylvania wijd de la Ware Revieren vthi Virginien, däreft han thenne Lutheri Catechismum på thet i samme Landzort brukelige språket öfwersatt hafwer / och vthi sitt Förtaal med theße Ord skrijfwer / at Hedningarna / som otalige ther i landet finnas / wilja och gerna på sin sida / lämpa sig til samma wåra Christe-

lige

lige saligheteneſ medel / såsom i synnerhet til Ordsens hörande / (om the kunde thet förstå/) hwilken theras goda inclination, jag offta såg / när jag ther i wåra Församlingar höllt Gudz tienſten: Men nu är thetta fördolt för theras ögon / ty the kunna intet annat Tungomål / än sitt egit Modersmål. Therföre / hafwer jag för godt ansedt / at låta wår kåre och ädle Guds-Biblia Catechiſmum vthgå på tryckет / med theras språk / at the måge få höra och förstå / wåre högnödige Troos Articklar och Christendoms stycken / på sitt egit måål / af the Swenſkas Preſter ther förkunnas och läras /

hwilka the tilförende aldrig haf-
wa förnummit af. Thetta har
ock förorsakat Then Stormächtig-
ste Konung CARL Then XI.
Sweriges/ Göthes och Wändes
Konung &c. &c. af högprijsselig nijt til
Gudz rena Ordz vthwidgande / samt
en särdeles Konungzlig Mildhet emot
sine gamle Undersåthare then Swänske
Colonien vthi America, at låta then-
ne Catechismum så wäl til theras egen/
som sielfwe the Barbariske inbyggiares
förkofring vthi then Christelige Läh-
ran / af trycket vthgå / och jämte ett
godt förråd af Swänske Biblar och
Gudelige Böcker af ett ansenligit
wärde / igenom trenne skickelige och
lärde Prästmänn och Gudz Ordz Pre-
dikanter til Americam at försända. Om
hwilken Kongel. oförlijkneliga Nåde
M. Campanius, såsom en Gudfruchtig
och lärd Mann/ Anno 1656. vthi sitt
samman-

sammanfattade memorial och skrefne Förtal til thenne Catechismum / med vnderdånig wördnad vppå samptel. then Swänske Coloniens wägnar / sig förvth ett wist hopp giordt hafwer / och theße skähl ther til anfördt: At thetta icke är något ringa wärck / vthan högtprisligit hoos alle / både Vthländske / så wäl som Inländske / i ty at thetta länder Gudz Församling / i synnerhet i America til märkelig planterning och vpbyggelse / til widtberömmelig samt högnödig förökelse. Och thenewige Alzwoldige Gud / hwilkens Gudomelige Namn / storligen och härligen här igenom warder ährat och vphögt / warder Hans Kongl. Maytt: för thenna högloflige Kongelige nädigste

ſte omwårdnad och bekoſtnad / tuſende ſinom tuſende falt igen wälſignandes.

Hwad ſielfwa thetta Barbariſke ſpråket widkommer / ſå befinnes thet wara myckit fattigt på ord / ſamt bequåme och ſärſkilte ordeſätt / til at egenteligen beteckna wåre brukelige formulair vthi Chriſtelige Troos Articlarne ; och förthenſkul vthi ſlijk mangel / billigt här med förklaras / at alt / hwad ſom här ſkrifwit och vthſatt är / bör vthi en orthodox Mening förſtås och vthtydas. Så hafwer ock P. Raymundus Breton om the Caraibers ſpråk beſannat / hwilket folck then Södre dehlen af America beboo / och om hwilke han vthi förtalet til ſin Catechiſmum ſåledes ſkrifwer : *La langue des Caraibes eſtant fort ſterile pour le commerce, l'eſt encore plus en égard à noſtre Foy ; comme ils n'ont ny Religion pour le vray Dieu, ny croyance*

yance pour noſtre Chriſtianiſme, ny morale pour leur conduite, ny vertu, ny vice, ny peché, ny grace, ny ſainteté, ny ſacremens; auſſi n'ont ils pas de termes pour les exprimer. Cette diſette a fait que je n'ay pas achevé la quatriéme partie de ce Catechiſme qui traitte des Sacremens, des vices & des vertus, que je me ſuis ſervi (quoy que rarement) de mots équivallents dans ces trois premieres que je vous donne: Et que je ne pretend pas avancer toutes ces expreſſions pour des mots orthodoxes: Puiſque le Barbare de cét idiome n'eſt pas aſſez inſtruit, pour compoſer des termes expreſſifs de nos myſteres. Hwar med ock inſtämmer William Penn Esq. vthi ſin Relation om Provincien Penſylvania, ſkrefwen vthi Philadelphia i America den 16. Auguſt. 1683. ſom finnes införd vthi The Preſent State of America, tryckt i London 1687. Hwilkens witnesbörd tilljka ſtadfäſter / at thet ſamma ſpråket / ſom thenne Catechiſmus är beſkrefwen vppå / är gängſe och brukeligit vthi Provincien Penſylvania;

vania; ty pag. 69. liuda thes ord således: Their Language is lofty, yet narrou, but like the Hebrew; in signification full, like Short-hand in Writing; one word serveth in the place of three, and the rest are supplied by the understanding of the Hearer; imperfect in their *Tenses*, wanting in their *Moods*, *Participles*, *Adverbs*, *Conjunctions*, *Interjections*: I have made it my busines to understand it, that i might not want an Interpreter on any occasion; and i must say, I know not a Language, spoken in *Europe*, that hat words of more sweetnesse or greatnesse, in Accent and Emphasis, than theirs; for Instance, *Octorockon*, *Rancocas*, *Oriction*, *Schakamazon*, *Poquesin*, all which are Names of Places, and have grandeur in them of words of sweetnesse: *Anna* is Mother, *Isimus* a Brother, *Netap* a Friend, *Usque oret* very good, *Poru* Bread, *Metse* eat, *Matta* no, *Hatta* to have, *Payo* to come, *Sepassen*, *Passejou*, the Names of Places; *Tamaue*, *Secane*, *Menanse*, *Secatereus*, are the Names of Persons; if one ask them of any thing they have not, they will answer, *matta ne hotta*, which to Translate, is, *not i have*, instead of, *i have not*.

Belan-

Belangande thet Americaniſke Landet Virginia, och then nu för tijden ſå kallade Provincien Penſylvania, ſå är thet Anno 1479. vptäckt af Sebaſtian Cabot en Portugiſiſk Mann / och ſedermehra flere thes kringliggiande Oar beſökte af then berömmelige Franciſcus Drake, ſamt Sir Walter Rawleigh, ſom til Landſens cultiverande myckin flijt anwändt hafwa; theribland och then Swänſke Colonien, ſom ifrån begynnelſen af thetta Seculo ſin hemwiſt å then orten hafft/ för theß oſparde mödo och arbete / ett loſligit berömſig förwärfwat / förmälandes Sir William Penn med theße ord om them/pag.106. I muſt needs commend the Swedes reſpect to Authority, and Kind behaviour to the Engliſh; they do not degenerate from the old Friendſhip between both Kingdoms. As they are People proper and ſtrong of Body, ſo they have fine children, and almoſt every houſe full; rare to find one of them without three or four Boys, and as many Girls; ſome ſix, ſeven and eight Sons: And i muſt do them that right, I ſee few young men more *ſober and laborious.* Wijd hwilket tilfälle man här billigt nämner / at både thetta

thetta och flere Americaniſke Länder / hafwa långt för the ofwannämde tijder / warit af theſſe Nordiſka Länders inwåhnare / wid paß Anno Chriſti 996. beſeglat och bebodt / af hwilkom thet ock warit kallat Winland thet Goda / och **Skrälinga-land** / ſom the Nordländſke Skriffter / och ſärdeles Berger Abot vthi then ſtora Konung Olof Trygwaſons Hiſtoria betygar ; hwar af ett gammalt Manuſcript här vthi Kongl. Antiquitets Archivo förwaras / dervthur man / för korthet ſkul allenaſt thetta wittnesbörd nu framdraga wil: *Cap. 278. Fra Landafundi Leifs Eyriksſonar.* Biarni Heriulfsſon kom utan af Grænlandi a fund Eyricks Jarls,--ſeigir Biarni fra ferdum ſinum er han Hafdi land ſed,-Leifur ſon Eyriks ur Brattahlid (er firſt fann Grænland) for a fund Biarna Heriulfſonar og keipti Skip at honom,-Leifur riedz til Skips og felagar hans med honum, halfur fiorde tugur manna,-their lietu i haf thegar their voru buner, og fundu Land thad fyrſt er their Biarne fundu ſidan,-Joklar mikler voru thar alt hid efra enn ſem ein hella være allt ifra ſianum og til Joklanna,-Leifur mællti tha, eg mun nu gefa nafn Landin

dinu og kalla Helluland,-their fundu annad Land,-thad Land var ſliett og ſkogvaxit og ſandar hviter vida,-tha mællti Leifur af Koſtum ſkal theſſu Landi nafn gefa og kalla Markland,-their ſigldu i haf og ſau Land og logdu ad Landi,-toku thad rad ſidan at buaſt thar um than vetur,-hvorki ſkorti thar lax i vatninu nie anni og ſtærre enn their hofdu fyrr ſied,-their ſkifta lithi i tvo ſtadi ok lata kanna Land,-Tyrkur fann Winvid og Winber,-their leſa vinber og hoggva Vinvid,-Sva er ſagt, at epter thad batur theira var fullur af Vijnberium, var hoggvin furmur a Skipit, ok er vorar tha biugguſt their ok ſigldu i burt, ok gaf Leifur Landinu nafn eftir Landskoſtum, ok kalladi WINLAND, ſigla ſidan i haf ok gaftheim byr,thar til er their ſia Grænland, ok fioll under Joklum.

Widare låſes dårſammeſtädes Cap. 280. *Fra Winlandsferd Thorvalldar Eijriksſijni brodur Leifs med thriatiju manna, og fra Skrælingium a Winlandi.* Cap. 281. *fra Thorſteini Eijriksſijni og hans Winlandsferd.* Cap. 282. och 283. *Fra Thorfinni Karls efni er hann kom til Winlands, og fra Skrælingium.* Cap. 284. *fra Freijdiſe Eijriks dottur og Winlands ferd hennar.* Thet ſamma låſes ocksä vthi then

gamla

gamla Grænlandz Annal Cap. 11. *Leifur skilst vid Olaf Kong Tryggvason, fer (fra Noreg) til Grænlands og finnur Winland hid goda.* -Leifur lætur nu i haf og er leingi uti, og hitti a Lond thau er hann atti aungua won a, woru thar hveiti-akrar sialfsaner og winwidur waxin, thar voru og thau trie er Mosur heita, og hofdu their af ollu theffu med sier nockur merki, sum trie so mikil, ad i hus voru logd. Thetta hefur verid Winland hid goda, sem their Thorfinnar Karls efne fundu sidar, thvi ollum theim merkium ber samann.

I lijka motto kan thersammastädes läsas Cap. 18. och 19. *Fra Winlandsferd Thorfins Karlsefnis og hans fielaga, og fra eijde Londom og Joklum i Nordur og Vesturhafe.* samt Cap. 21. & seq. *Fra Giædum Winlands og Skrælingium.* &c.

Men Gud förlåne sina Nåd til thes heliga Ords vthwidgande och Evangelii förkunnande vthi all land / at jämwål thet Folcket som i mörkret wandraz / måtte see itt stoort liws / och öfwer them som boo i mörko Lande / skijne thet klarliga !!

CATE-

CATECHESIS,

Hátte Pæmyy ſuhwijvan chíntícha mamaræckhíckan.

Catechiſmus LUTHERI, ſom innehåller Summan och kiärnan af then Hel. Skrift.

TEnáckát chirw̃na Niſſiaanus, Pinâættæt ock Âquættæt, ock pyri Renáppi, chéko mátta nitáto chíntika mamaræckhíckan, Thæræn chíſbo Simoáckan, mâchæærick, mâchijrick Saccheemans, nirw̃na hwritt MANÉTTOS.

Sålunda ſkole edre barn/Söner och Döttrar/ vnga dråger och pijgor/ ſamt flere andre Menniſkior/ ſnarligen befliita ſig om at lära the Tijo Buden/ then mâchta ſtora HERrans wår Gudz. Verſio.

A Hu-

Huru man må vngt folck enfaldeligen förehålla Tijo Gudz Bud.

Tæræn Hâcquæsſung Saccheemans, chísbo SIMÁCKAN.

Thet förſta Catechiſmi ſtycket om Tijo Gudz Bud.

I. Chiutte

Chísbo Simóckan.

Thet Förſta Budet.

Chijr mátta pyri Hocquæsſungz Saccheeman tahóttamen.

LUTH. & Verſio.

Tu ſkalt inga andra Gudar hafwa för mig.

Chéko pæntor chijr jũni ? Rũe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Nisſiaanus hwiſaſſe, móchij, nijr quinkijnamen jũni móchijrick Saccheeman, Hócquæsſungz hœritt MANÉTTO, tahóttamen, pyri, chéko Hócquæsſung ock Háckingh hátte, ock nijr pâtton ſuhwijvan nijre Nóóton ock chéko nijr pæntor, thaan únnár nirũna Vínckan MANÉTTO hũa.

Huru förſtår tu thetta ? Säg.

Verſio. Wi alla Menniſkior / ſkole hafwa en

en barnslig fruchtan / ja thet skal wara wår lust / at wij thenna stora Guden / älskom mehr / än alt thet himmelen / och thenna jorden innehafwa / och att wij sättja all wår troo och tillijt till thenna wår nådefulle Gud allena.

Hwad år thet ? Swar.

Wi skole öfwer all ting fruchta och älska Gud / och sättja all troo och lijt till honom. LUTH.

II. Nisa

Chísbo Simóckan.

Chijr matta maranijto manúnckus, chirũna SACCHEEMANS, horít MANÉTTOS Rωaénse : Konna, jũni machijrick Sacheeman, hωrítt MANÉTTO, matta renáckót tahóttamen ; suck, bakánta ock bakíttan.

Thet Andra Budet.

Tu skalt icke mißbruka tins HErres Gudz Namn ; ty then stora HErren Gud behagar intet sådant; vkan straffar och förkastar. Verſio.

LUTH. **Tu skalt icke miſsbruka HErrans tins GUDz Namn / ty HErren skal icke låta honom blifwa ostraffat / som hans Namn miſsbrukar.**

Chéko pæntor chijr jω̃ni ? Rω̃e.

Nijr ſuhwij van Renáppi, hátte Nisſiaanus hwiſasſi, ock tahoáttamen móchijrick Saccheeman, Hócquæsſungz hωritt Manétto, Kónna nyr mátta chichíttωn, mátta quirútteme taani únnar hωritt Sacchemans, MANÉTTOS Rωaénſe, mátta nijr manúm charakítte, mátta nijr Krω̃ni, mátta nijr mataétt maranijto : ſuck ſinga nijr quina mú́nda, ock ánger, apítzi nijr ſkameera taan jω̃ni móchijrick Saccheemans, hωrítt MANETTOS Roaénſe, rω̃e: Kéne ítta, ock nijr maranijto Chíntika ſhéu.

Huru förſtår tu thetta ? Säg.

Verſio. **Wij alla Menniſkior / ſkole hafwa en barnſlig fruchtan / och ſkolom álſka / then ſtora HErran / himelens och jordenes gode GUD / ſå at wij**

icke

icke bannas / icke heller swärje wijd thenne gode Gudz Namn / icke skole wi wara argsinte / icke liuga / eller giöra något annat som intet duger; vtan / när wi blifwe siuka / och tå wij komma i dödznöden / skolom wij strax löpa til then stora HErrans Gudz Namn / giörandes tacksäijelser / böner och lof altijd.

Hwad är thet? Swar.

Wij skole fruchta och älska GUD / så att wij icke bannas eller swärje wijd hans Namn / icke bruke truldom / liuge eller bedrage: Vtan åkalle thet i all nöd / bidje / tacke och lofwe. LUTH.

III. Náchha

Chisbo Simóckan.

Ciuttas Chisvickingh, chijr hackkihácckangh, ock quisxaamen Tahchan mosiut-

tamen MWS, quíramen Lamaéæs ock pyri renáckot maranijto, máttá Nisſas Chiſchvíckingh maranijto, unnarta hóttamen mochæærick, mochijrick nirω̃na hωritt Sacheeman, Hocquæsſung. MANETTO.

Thet Tredie Budet.

Verſio. Sex dagar ſkal tu plantera och hugga hwed/jaga/fiſkia/och annat mehr ſådant arbeta; Men then ſiunde dagen/ ſkall tu intet arbete drijfwa/ vtan hålla Gudztiänſtens wördning/med alfwar och flijt/thet wil Gud och behagar honom wäl.

LUTH. **Tu ſkalt helga hwijlo-dagen.**

Chéko paéntor chijr jω̃ni? Rω̃e.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Nisſianus hwiſaſſe, ock tahóttamen móchijrick Sacheemán, Hócquæsſungz ock Háckingz hωritt MANÉTTO. Kónna, nijr mátta bakíttan, chéko tírue Chíntika Saccheeman, ock chéko nirω̃na móchijrick Saccheeman Hockuaésſungs Manétto rω̃e-ſuck, jω̃ni oráti múckan nijr quinkijnamen chíntika, tahóttamen Chriſtáu, ock quíramen apítzi pæntore.

Zuru

Huru förstår tu thetta ? Säg.

Wij alla Menniskior skole hafwa en barnslig fruchtan / och skolom älska then store HErren / himmelens och jordenes gode Gud / så att wij icke förachta thet som läres af Prästen / och hwad wår stora HErre / himmelens Gud talar / vthan thet ordet skole wij hålla heligt / giärna thet höra / och beflijta oß foort / thet til att begrijpa / (förstå och lära.) Verſio.

Hwad är thet ? Swar.

Wij skole fruchta och älska Gud / så att wij icke förachte Predikan och hans ord / vtan hålla thet heligt / höra thet giärna och lära. LUTH.

IV. Næuwo

Chísbo Simóckan.

Chijk chijre Nũk ock chijre Anna, móchæærick tahottamen, ock maranijto huritt jũni, kéko chijr nitaato, kótz chijk mátta ſixi anckaróp; ſuck taan Rhóómo thaani Hackingh chichæ. Thet

Thet Fierde Budet.

Verſio. Tu ſkalt tin Fader och tina Moder ſtorligen ålſka / och giöra wål emot them ſå myckit tu kan / på thet tu icke brått ſkal dööö ; vtan länge på jordene få lefwa.

LUTH. **Tu ſkalt hedra tin Fader och tina Moder / på thet tu må länge lefwa på jordene.**

Chéko paéntor chijr jũni ? Rũe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Niſiaanus hwiſasſi, ock tahóttamen móchijrick Saccheeman, Hócquaésſungz ock Háckingz hũritt Manétto, Kónna nijr nirũna Nũk ock Ánna, ock Saccheeman, mátta ſinkáttan, ock mátta ſiríngue maranijto, ſuck, chéko nijr nitaato, uritt maranijto jũni Hirúſſus ock Hãuſis, nirũna Nũk ock Ánna, ock nijre Saccheeman, ſheû nijr maranijto, nijr ock jũni móchórick tahóttamen, ock maranijto ranckúnti, chéko nijr paéntor jũni tahoáttamen, ock nijr næmæn jũni ſheû.

Verſio. **Huru förſtår tu thetta? Såg.** Wi alla Menniſkior / ſkole hafwa en

en barnslig fruchtan / och skolom ålska / then store HErren / himmelens och jordenes gode Gud / så att wij wåra Fåder och Mödrar och Herrar / icke förachte eller förtörne / vtan alt godt / åhra och tiänst / som wij kunnom bewijsa theße åldrige mån och gamla qwinnor / wår Fader och Moder / samt wåra herrar och förmån / thet skole wij giärna giöra ; wij skole myckit hålla af them / och tiäna til wiljes / alt thet wij förstå / them wara till godt behag / och hafwa them för ögon.

Hwad är thet ? Swar.

LUTH. **Wij skole fruchta och ålska Gud / så att wij wåra Föräldrar och Herrar icke förachte eller förtörne; vthan hålle them i wördning / tiäne them / lyde them / ålske och hafwe them för ögonen.**

V. Pa-

V. Pareenah

Chisbo Simóckan.

Chijk mátta bakánta ankaróppan, chirw̃na Renappi.

Thet Femte Budet.

Verſio. Tu ſkalt icke ſlå ihiál tinnåſta.

LUTH. **Tu ſkalt icke dråpa.**

Chéko paéntor chijr jw̃ni? Rw̃e.

Nijr ſuhwijvan Renappi, hátte nisſiáanus hwiſasſi, ock tahóttamen, móchirick Saccheeman, Hocquaéſungz ock Háchingz hørítt Manétto, Kónna nijr, matta chéko manúnckus maranijto nirw̃na Nitáppi, thaan Kíckhæ, ock mátta ſevaraénda maranijto: ſuck maranijto urítt, chéko Nitáppe tahóttamen, ſinga ock mina másſo anger hátte.

Huru förſtår tu thetta? Såg.

Verſio. Wij alla Menniſkior / ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom ålſka / then ſtore HErren / himmelens och jordenes gode GUD / ſå att wij intet ondt tilfoge wårom Nåſta til hans lijf / eller honom emot bryte; vthan giörom wår Nåſta

Nåsta godt i alt hwad han betarf-
war/ som och då når han år stad-
der i någon lijfzfara och dödznöd.

Hwad år thet? Swar.

Wij skole fruchta och ålska Gud/ så att wij ingen ska-
da giöra wårom nåsta til hans lijf / eller honom e-
mot bryte; uthan hiålpe och förfodre honom i all hans lijfs nöd. LUTH.

VI. Ciúttas.

Chisbo Simóckan.

Chijr mátta maranijto PWroáquæ.

Thet Siette Budet.

Tu skalt icke giöra hoor. LUTH. & Verſio.

Chéko paéntor chijr jũni? Rũe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Nisſiaa-
nus hwiſasſi, ock tahóttamen móchijrick Saccheeman, Hócquæsſungz ock Háckingz hœrítt Manétto, Kónna nijr hurítt, ock mátta mataétt Chíckhæ hátte, ſínga nijr rũe,

rẽe, ock ſinga nijr chéko maranijto, ock ſuhwijvan Rheenus tahóttamen chijr Nitérvus, ock ſuhwijvan Nitérvus, tahóttamen chijre Rheenus, ock maranijto chéko chijre Rheenus hátte ſaminackót.

Huru förſtår tu thetta? Säg:

Verſio. Wij alla Menniſkior / ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom älſka then ſtore HErren / himmelens och jordenes gode Gud / ſå wij itt renligit och tuchtigt / och icke något orenligit och otuchtigt lefwerne föra / antingen når wij tale eller något giöre / och att hwar och en Man / älſkar ſin huſtru: Hwar och en Huſtru / ſkal ock älſka ſin man / och ſtälla ſig emot honom tilbörligen / ſom honom kan wäl behaga.

Hwad är thet? Swar.

LUTH. Wij ſkole fruchta och älſka Gud / ſå att wij före ett renligit och tuchtigt lefwerne / både med ord och giär-

giärningar / och att hwar och en älskar och åhrar sin åchta Maka.

VII. Nisſas

Chisbo Simóckan.

Chijr mátta KommWta.

Thet Siunde Budet.

Tu skalt icke stiåla.

LUTH. & Verſio.

Chéko pántor chijr jũni ? Rũe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi hátte Nisſiaanus hvviſasſi, ock tahóttamen móchyrick Saccheeman, Hocquaéſungz ock Háckingz hørítt Manétto, Kónna nijr nirũna Nitáppi Zaéband, ock chéko pijri hátte mátta kommvvta, ock mátta krũni, tírue, urítt, urítt, chéko mattarútti chijk natteû máramæn : ſuck, nijr maranijto renáckot : chéko Renáppi hátte máramen, natteû, ock chéko pijri urítt hátte, hatteû, mátta nijr manunckus.

Huru förſtår tu thetta ? Såg.

Wij alla menniſkior ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom álſka then ſtore HErren / himmelens och jordenes gode Gud / ſå at wi wår

Verſio.

nåſta

näſta hans penningar / eller hwad mehra han äger / icke borttaga / eller liuga / säijandes / thet duger / thet är godt / hwilket godz doch intet duger / ſom wij ha till att handla och wandla med : vthan förhiälpe thet til / att hwad wår näſta har till att handla / thet hafwi / och hwad mehra godt han äger / thet ägi / och wij platt intet honom miſſunna.

Hwad är thet ? Swar

LUTH. Wij ſkole fruchta och älſka Gud / ſå att wij wår näſta hans penningar eller ägodelar icke borttage / eller med falſke wahror och handel til oß komme : vthan förhiälpe tär til / at hans godz och näring må warda förökat och beſkärmat.

VIII. Haas

Chísbo Simóckan.

Chij

Chijr mátta krõ̃ni; ſuck chéko chijr rõ̃e, kítzi rõ̃e.

Thet Ottonde Budet.

Tu ſkalt icke liuga / vtan ehwad tu talar / ſå ſkal tu ſanningen tala. Verſio.

Tu ſkalt icke båra falſkt wittnesbörd emot tin nẽſta. LUTH.

Chéko pae'ntor chijr jõ̃ni? Rõ̃e.

Nijr ſuhvvijvan Renáppi, hátte Niſiaanus hvviſasſi, ock tahóttamen mochijrick Saccheeman, Hocquaésſungz ock Hackingz hõ̃rítt Manétto, Kónna nijr mátta Krõ̃ni, thaan pijri Renáppi, mátta nijr manúm charachitte, mátta nijr manúnckus rõ̃e, ſinga Renáppi Rõ̃énſe ſimáckot: ſuck nijr rõ̃e, jõ̃ni matta manúnckus, nijr rõ̃e hurítt Nitáppe, ock ſuhvvijvan chéko nijr rõ̃e, hurítt rõ̃e thaan ſaminácckot.

Huru förſtår tu thetta? Såg:

Wij alla menniſkior ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom ålſka then ſtore HErren / himmelens och jordenes gode Gud / ſå at wi icke fal- Verſio.

falſkeligen beliuge någon menniſkia / at wi icke äre förrådare / att wij icke tale något ondt om wår näſta i hans frånwaro / och att wij icke ſkämma wår näſtas namn: vthan wij ſkolom ſäija: then Menniſkian / är intet ſå ond ; Wij ſkole tala godt om wår näſta / och altſamman thet wij tale / ſkall / och bör wara godt taal om honom / alt til thet bäſta.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. **Wi ſkole fruchta och älſka GUD / ſå att wij icke falſkeligen beliuge / förråde / baktale wår Näſta / och komma honom ondt rychte på : vthan ſkole vrſaka honom / tala godt om honom / och wända all ting til thet bäſta.**

IX. *Paéſchun*

Chísbo Simóckan.

Chijr mátta tahóttamen vickchõmen pijri Renáppi.

Thet Nionde Budet.

Tu ſkalt icke hafwa luſt til tin Näſtas hus. LUTH. & Verſio.

Cheko pántor chijr jõni? Rõe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Nisſiaanus hwiſasſi, ock tahóttamen móchirick Saccheeman, Hóckuaésſungz ock Háckingz hõritt Manétto, Kóuna, nijr mátta rõe: Renáppi pætton rankunti chéko chijr hátte ock wícking, renáckót nijr mátta taîman Kommwta, ock rõe: jõni nirõna: ock nijr krõni: ſuck nijr maranijto, Kónna Renáppi chéko hátte, hatteû, ock maranijto urítt.

Huru förſtår tu thetta? Säg.

Wij alla Menniſkior / ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom älſka then ſtora HErren / himelens och jordenes Gud / ſå at wi icke ſäije åth någon / gif mig tina ſaker / hwad tu åger / och titt huus och hem; ſå- Verſio.

dant skole wij intet taga med orätta på något olofligit sätt / säijandes ; thet hörer mig til / och är kan skee intet sant : vtan wij skole wara honom behiälpelige / at hwad han äger / thet må han äga / (och nytta wäl.)

Hwad är thet? Swar:

LUTH. Wij skole fruchta och älska Gud / so at wij icke med list stå efter wår Nästes arf och egit eller huus / och komma thet vnder oß med något skeen / såsom thet skeder med rätten : vtan wij skole wara honom behielpelige / at hån må sitt behålla och besittja.

X. Thaéræn

Chísbo Simóckan.

Chijr mátta tahóttamen Nitérvus pijri

Rhé-

Rhénus, ock mátta Renáppi chalebackſchéti Pinóaéttæt, mátta Âquaéttæt chalebackſchaétti, mátta móchijrick mwſ, ock mátta chéko Renáppi hátte, chijr tahóttamen.

Thet Tijonde Budet.

Tu ſkalt icke begiåra ens annars mans huſtru / icke heller hans tienare / icke tienarinno / ocke oxa / åſna / och icke något thet honom tilhörer. Verſio.

Tu ſkalt icke begiåra tins nåſtas huſtru / hans tienare eller tienarinno / oxa / åſna / eller hwad ſom hålſt honom tilhörer. LUTH.

Chéko paéntœr chijr jũni ? Rũe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hatte Nisſiaanus hwiſasſi, ock tahóttamen móchirick Saccheeman, Hócquaésſungz ock Háckingz Manétto, Kónna nijr mátta taíman Kommwta, pijri Rheenus Nitervus, ock mátta kalebacкſchétti Pinaéttet, mátta kalebacкſchétti Âquaéttæt, ſuck kónna maranijto, renáckot Nitérvus, Pinóaéttet

ock Âquaáttæt, mátta mátzi, ſuck háppi ock maranijto chéko Rheenus tijrue.

Huru förſtår tu thetta? Såg.

Verſio. Wij alla menniſkior/ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom ålſka then ſtora HErren / himmelens och jordenes gode Gud / ſå at wij icke draga / locka eller tubba/ ifrån någon man / hans huſtru/ eller tienſtedräng / eller tienſtepijga; vtan heller hiälpe til / att huſtrun/ dränger och pijgor / icke gå ſin koos/ vtan bliſwa och giöra / hwad husbonden befaller / och the äro plichtige.

Hwad är thet ? Swar.

LUTH. Wij ſkole fruchta och ålſka Gud / ſå att wij icke drage/ locke eller tubbe ifrån wår näſta / hans huſtru eller tienſtefolck ꝛc. vtan heller hielpe til/ att the måge bliſwa

wa och giöra hwad the åro plichtige.

Chéko rũe kinz, móchæærick, móchijrick Saccheeman, Hócquaésſungz ock Háckingz hœritt MANETTO, peeri jũni ſuhvvijvan chisbo Simóckan?

Rũe.

Nijr móchijrick SACCHEEMAN, Hócquaésſungz ock Háckingz, chirũna hũritt ock ſíttane Manétto, taan bakánta Renáppi ſevaraénda, minamærſo, ock ankaróp, nijr quijramen chéko chirũna Nũk ock Anna, hátte mátta hulijk maranijto, thaan Nisſiaanus, úſka náchha ock nœũwo Hísſemis, kónna, mátta jũní tahóttamen nijre. Ock nijr maranijto tahóttamen, thaan móchæærick, móchæærick thæræn cutábpach, thaan jũni chéko tahóttamen nijr, ock maranijto jũni nirũna, hurít chisbo Simóckan.

Hwad ſåger nu then mächta ſtora HERren/himmelens och jordenes gode Gud / om all thenna Buden? Såg.

Jag HErren tin Gud/år en wäldig och ſtarck hämmare / til at ſlå menniſkian med bedröfwelſe / ſiukdom och döden; Jag ſöker thet tin Verſio

Fader och Moder hafwa illa giordt/ in på Barnen/ alt in til tredje och fierde slächte/ therföre at the intet älska mig. Och jag giör barmhertighet in til många/ många gångor Tijo hundrade / på them som mig älska/och giöra efter theße mine skône Bud.

Hwad säger nu GUD om all thenna Buden? Swar: Thet säger han:

LUTH. **Jag HErren tin Gud/ är en starck hämnare / then som söker Fädernas miß-giärning in på barnen/alt in til tridie och fierde leed/ the som mig hata. Och giör barmhertighet in till mång tusend / på them/ som mig älska och hålla min Bud.**

Chéko paéntor chijr jõni ? Rõe.
Móchijrick Saccheeman , Hócquaés-

sungz

ſungz ock Háckingz hœrít Manétto, póho: níjr apítzi bakánta ſuhwijvan Renáppi, chéko jœ̃ni chíſbo Simóckan, mátta maranijto : Kónna ock nijr Renáppi, móchæærick hwiſaſſe hátte, ſínga jœ̃ni móchæærick mõchijrick Saminácka Manétto ſiríngue, ock nijr mátta bakíttan, jœ̃ni hurítt thæræn chíſbo Simóckan: Kónna jœ̃ni Saminácko Manétto, tírue, nijr pætton núſko, nirœ̃na móchijrick, tahóttamen, ock ſuhwijvan hurítt, ſuhwijvan Renáppi, cheko jœ̃ni chíſbo Simóckan, tahóttamen maranijto. Kótz mátta, ock nijr tahóttamen jœ̃ni móchijrick Saccheeman, Hócquæsſungz ock Hackingz hœ̃rítt Manétto, ock tahóttamen maranijto jœ̃ni móchijrick Saccheemans, hœ̃ritt Manéttos chíſbo Simóckan.

Huru förſtår tu thetta? Säg.

Gud ropar: Jag will oförtöfwat ſtraffa / alla them ſom thenna buden icke giöra / hwarföre och wij menniſkior / ſkole oß myckit befruchta / när then härlige Guden wredgas öfwer oß / ſå att wij icke förachte ſaãne buden: ty then härlige Guden ſäger / jag ſkänker min ſtora kärlek och alt godt / allom menniſkiom / hwilka theße mine Bud giärna ſtäl- Verſio.

la i wärket. Hwarföre icke skulle och wij tå älska then store HErren/ himmelens och jordenes gode Gud igen/ och giärna giöra efter thenne store HErrans och goda Gudens bud.

Hwad är thet? Swar.

LUTH.

Gud hotar at wilja straffa alla them / som thenna Boden öfwerträda: therföre skole wi fruchta för hans wrede/ så at wij icke bryte emot hans bod; men sina nåd och alt godt lofwar han them allom/ som thenna boden hålla. Therföre skole wij älska honom/ och gärna giöra efter hans bod.

Réna-

Renáckot chirũna Nisſiaanus pinoættæt, Âquaéttæt ock pijri Renáppi, chéko mátta nitato chíntika mamaræckhíckan, qui ſixi quíramen pæntũre nóoton.

Sålunda ſkole edre Barn / Söner och Döttrar / vnga Dråånger och Pigor / ſamt flere andre Menniſkior / ſnarligen befliita ſig om att låra Troon. Verſio.

Huru man må vngt folck enfaldeligen förehålla.

Trones Artiklar.

I. Ciutte Nóóton,

Peeri ſuhwijvan, quinætzi nitaato maranijto.

Then Förſta Artickelen

Om Skapelſen /

Eller all ting / huru wijſligen the åro giorde.

NIjr nóóto, taani móchyrick Sacchee-man, Hócquaésſungz ock Hackingz Wínckan Manétto Nũk, ſuhwij

ſuhwij ſuhwijvan manotúttut taan maranijto, jõni móchyrick Hocquaésſung ock unnar móchyrick Hácking, ock ſuhvvijvan quinaétzi nitaato maranijto.

Verſio. Jag tror på then ſtora HErran/ himmelens och jordenes gode Gud Fader/ alla/alla tings allwiſe Skapare/ then ſtora himelens och thenna widtbegrepna jordenes/ med alt thet ſom the innehafwa.

LUTH. Jag tror på Gud Fader alzmächtigan/ himmelens och jordenes Skapare.

Chéko pæntor chijr jõni? Rõe.

Nijr nóóto, móchijrick Saccheeman, Hocquaésſungz ock Háckingz hõritt Manétto, hátte nijre maranijto, ock ſuhvvijvan Hocquaésſung ock Hácking, ock ſuhvvijvan chéko Hocquaésſung ock Hácking hattéu, ock hátte paétton nijre nútsko, nirõna jõs ock chícko, nísſa Skinck, nísſa Hittaaock, ock ſuhvvijvan chéko nirõna jõs hátte, Tritææ ock chéko chícko, hátte renáckot ock jõni vínckan Manétto, ſheû tahóttamen hicka oraaton. Pætton ock nijre ſheû nútſko móchirick Qvvijvan ock Mítzi, Wickõmen ock

Wic-

Vícking, Nitérvus ock Nisſiaanus, Tueænung ock Hackiháckan, ock ſuhvvijan, cheko nijr matta hátte, taan nijre hickhæ: jõni, hícka oraaton nijr, uſka uhvvijvan mátta hulijk. Ock renáckot uhvvivan úſka móchyrick tahóttamen ock, Nõkz chítto, mátta naémæn taan irõna Sijband: Kótz ock nijr ſheû rõe: Keene, Keene ítta nirõna tahóttamen Hocquaésſung Nõk, chéko chijr rõe, õni nijr apitzi ſaminackot hátte ſheû haan maranijto. Jõni Kítzi, Kítzi.

Huru förſtår tu thetta? Säg.

Jag troor att Gud hafwer mig ſkaoat / och hela himmelen ſamt jorden / med alt thet himmel och jord innehafwa / och hafwer gifwit mig kropp och ſiäl / ögon / öron / och alla lemmar ſom min kropp hafwer / förnuft och alt hwad ſiälen tilhörer; hwilket och then barmhertige Gud altijd wijd macht håller. Beſörjer mig och dageliga med kläder och föda / hus och hem / huſtru och barn / boo och bohag / och alt thet jag behöfwer til mitt lijfs uppehälle. Beſkiärmer och bewarar mig för ſkada / farlighet och alt ondt. Och thet alt

Verſio.

alt af sine blotta kiärlek och Fader liga godhet / icke seendes til min förskyllan eller wärdighet: För hwilket alt / jag altid säger honom lof och tack / minom kiäre himelske Fader; Hwad han befaller / thet skall jag ock ganska giärna altid giöra, utan försummelse. Thet är wißerliga sant.

Hwad är thet? Swar.

LUTH. Jag tror att Gud hafwer mig skapat och all Creatur / gifwit mig kropp och siål / ögon / öron och alla lemmar / förnuft och all sinne / och att han ännu thet håller wid macht. Ther till förjer mig rijkeliga och dageliga med kläder och föda / huus och hem / hustru och barn / boo och bo-

ohag / och alt thet jag till
ñelig näring behöfwer:
Beskiärmer och bewarar
nig för skada och farlig-
et och alt ondt: Och thet
lt vtaf sina blotta nåd och
ſaderliga godhet / vtan all
nin förskyllan och wär-
ighet: För hwilket alt jag
lichtig är honom tacka och
ofwa / lydig wara och tie-
a; thet är wißerliga sant.

II. Nisſa Nóóton

eeri móchyrick Saccheemans Hocquaés-
ingz ock Háckingz hw̃rítt Manéttos, Nw̃ks,
Nisſiaanus ſ JESV CHRISTO, ock chéko
Saminácko t jw̃ni hátte maranijto,
ſuhvvijvan Renáppi.

Then Andra Artickeln
Om Återlösningen /

Eller

Eller Guds Son JEsu Christo/ och the wälgiärningar han hafwer bewijsat/ hela menniskio slächtet.

Nijr Nóóto ock tháni JESUM CHRISTUM, naéchkomæ hõa Nisiaanus, nirã na móchæærick, móchijrick Saccheeman unnar Nisiaanús, thaan naéchkomæ jõ hátte hørítt chíntika Manétto maranijto chisickøn thaan hørítt Ãquaéttæt Maria U'nnar Nisiaanus, hatteû móchijrick mi namaérso, vvónni Pontio Pilato. Híttoc renáckot † thaato, anckaropp ock Háck king tháto. Mátzi Rómungue utholyy thaan Manúm charachítte manúncus Maněttos mõchyrick taénda. Náchha chisck vickingh sippáhe entami. Mátzi thaa jõni móchijrick hørít Hocquaésíung uthólyy. Mattápping hørítt Laénskan mochijrick Nõks, Saccheemans quinaétzi nitaato, suhvvijvan maranijto. Taan æmpaa mochijrick Simóckan maranijto suhvvijvan Renáppi, chéko chíckhæ ock chékc anckaróppan.

Versio. Jag tror ock på JEsum Christum/ hans enda Son/ wår HErra. Thenna Sonen (på mandoms sens wägnar/) hafwer then gode Helige Ande/ aflat. Födder af Jungfru

fru Maria. Samma Son / leed myckin pyno / vnder Pontio Pilato ; Blef korßfäster / döder / och sedan begrafwen. Han nedersteg til then stygga onde andans faslige eld. På tredje dagen bittida stod han vpp ; och vpsteg til himmelen / sittjandes på härliga handen / then stora Fadrens / som är en mächta wijs HErre till att giöra all ting. Tådan igen kommandes / then stora domen til att hålla / öfwer alla menniskior / både lefwandes och döda.

Jag tror och på JEsum Christum / hans enda Son wår HErra. Hwilken aflad är af then Helige Anda. Föder af Jungfru Maria. Pijnter vnder Pontio Pilato. Korsfäster / döder och begrafwen. Nederstigen til helfwetit. LUTH.

På

På tridje dagen vpstånden igen ifrån the döda. Vpstigen til himbla. Sittiandes på Alzmächtig Gudz Faders högra hand. Tådan igen komãandes / til at döma lefwandes och döda.

Chéko paéntor chijr jũni ? Rũe.

Nijr nóóto, JESUS CHRISTUS, móchijrick Saccheeman, Hocquaésſungz ock Hackingz hœrítt Manétto, Kitzi chiſickœn thaan Nũk Hócquaésſungz, úſka Rhóómo, ock jũni Kítzi Renáppi, chiſickœn thaan hœrítt Ãquaéttæt Maria, nirũna Saccheeman, vónni, hátte quijramen nijr, mattarútti Renáppi, úſka ſuhvvijvan chéko nijr mataétt hátte maranijto, úſka ankaroppán ock úſka manúnckus Manéttos Sittane, ock renáckot matta móquæærd maéckæck Aſſaén, ock mátta huritt vopæck Aſſaén: Suck chijr, hátte máramænnijr, chijre hœrítt ock Saminácko Mock, ock chijre hœrítt Anckaróppan ock Minamáerſo: Kónna nijr chirũna Hísſimus, háppi

ock

ock chickhæ, Wónni chijr, thaani jõni hœritt mõchijrick Hócquaésſung chijre tutæænung, ock nijr maranijto chéko chijr tahõttamen thaan Rhõõmo huritt, renáckot chijr, úſka anckaropp entaami, chíckhæ ock ſuhvvijvan tutæænung hátte thaan Rhõmo. Jõni Kitzi, Kitzi.

Huru förſtår tu thetta? Såg:

Jag troor at JEſus Chriſtus år ſanner GUD / födder af Fadrenom i ewighet / och at han år ſanner Menniſkia / född af Jungfru Maria / och år min HErre; han hafwer förloßat mig förtappade och platt odugſe menniſkia / ifrån alt thet onda jag hafwer bedrifwit / ifrån döden / och then onde andans macht; Och ſådant icke med thet dyra röda gullet / icke heller med thet wackra hwijta ſilfret; vtan hafwer igen kiöpt mig med ſitt heliga och dyrbareſta blod / och med ſin oſkyldige pijno och död: på thet jag hans egen wara ſkal / blifwa och lefwa vnder honom i himmelen hans rijke. Och jag ſkal giöra / alt thet honom behagar / vtan ända. Såſom

Verſio.

som han af döda vpstånden är / lefwer och alt rijke behåller i Ewighet. Thet är wißerliga sant.

Hwad är thet ? Swar.

LUTH. Jag troor at JEsus Christus är sanner GUD / föder af Fadrenom i ewighet / och theßlikes sanner Menniſkia / född af Jungfru Maria / är min HErre / hwilken mig förtappade och fördömde menniſkia / förloßat / förwärfwat och wunnit hafwer / ifrån alla ſynder / ifrån döden och diefwulens wåld / icke med guld eller ſilfwer : vthan med ſitt helga och dyra Blod / och med ſin oſkyldige

ge Pino och Dööd: På thet jag skal wara hans egen / bliffwa och leffwa vnder honom i hans Rijke. Och honom tiena i ewig Rättfärdighet / Meenlöshet och Salighet. Såsom han af döda vpstånden är / leffwer och regnerar i ewighet: Thet är wißerliga sant.

III. Náchha Nóóton.

Peeri hωrítt chíntika.

Then Tridie Artickelen / Om Helgelsen.

Nijr nóóto thaani hωrítt chintika Manétto. Cútte hωrítt Mamaræckhíckan, thaan ſuhwijvan Renáppi, chíntika maranijto. Nijr nóóto, chíntika Renáppi Simóckan. Nóóto, ſinga nijr matarútti maranijto, ætticke jωni Vinckan chíntika Manétto, ſevarænda ock ſiríngue tancke-

títt, mátta ſéwo ; ſuck, taan nijr maranijto urítt, renáckot jõni ſheû tahóttamen. Nóóto ock ſuhwijvan renáppi, hiõ qui ſíxi entaami Hácking. Ock chíckhæ ſheû thaan ock thaan ſheû, Kitzi.

Verſio. Jag troor ock på then gode Helige Anda. En Chriſtendoms rätt lára/ til alla Menniſkiors Gudztienſt. The Heligas ſamfund. Jag troor / at når jag bedrifwer något ondt/ tå blifwer then Helige Ande wreder vppå mig/ til en tijd : Men icke alt för itt ; vtan/ til thes/ wij giórom thet godt ár/ ſádant / ſom honom altijd behagar. Jag troor ock/ at alla menniſkior ſkola vpſtå af jordene ; Och ſedan få lefwa altid och ewiñerliga. Thet ár ſant.

LUTH. Jag troor på then Helige Anda. Ena heliga allmänneliga Kyrkio. The Heligas ſamfund. Syndernas förlåtelſe. Kötzens vpſtåndelſe/ och ewinnerligit liif. Amen.

Chéke

Chéko pæntor chijr jõni? Rõe.

Nijr nóóto, Konna nijr mátta nijre Pæntõre, ock matta nijre Síttane nitaato nóóto, ock paévo thaan nijre Saccheeman JESUM CHRISTUM : ſuck hœrítt chíntika Manétto, hátte póho nijr taan quinkijnamen Saccheemans Oratij múckan, rõe: nõe. Ock jõni chíntika Manétto maranijto, Kotz nijre Skinck naémæn chéko mochijrick hurítt nutzko paétton, chíntichat, ock hátte nijr taani ciútte hõrítt nóóton: Renáckot, jõni hœrítt Manétto, póho taan ſuhwijvan, chíntika Renappi Háck̃ing: Nõe ítta: pijri ock pijri Nõe! jõni tackcheene nirõna Skinck, chíntichat, ock thaan JESU CHRISTO hátte nijr, ock hick̃at oraaton nijr, thaani chútte hœrítt nóóton: Thaani jõni chíntika Renáppi, jõni hõritt Manétto, nijre ock̃ ſuhwijvan nóóton Renappi, ſhêwo chéko nijr mataétt maranijto ſinkáttan. Ock ſínga JESUS CHRISTUS æmpaa (nijr ſuhwijvan renáppi naémæn) taan mochijri Simock̃an maranijto, chéko renáppi anckaropp, jõni hœrítt chíntika Manétto, Kintz póho thaan ſuhwijvan anckaroppan renáppi, nijr rõe: chijr mátta ſijs cavínn cattúnga; ſuck, nõe, ſuhwijvan ankaroppan renáppi Kõmen taan Háck̃ing! ock apítzi paétton nijre ock ſuhwijvan renáppi chéko nóóton hátte, tháni Chriſto, ciútte thaan Rhóómo chíckhæ, jõni Kítzi, Kítzi.

Huru förstår tu thetta? Säg.

Versio. Jag troor/ at jag icke/ af mitt eget förnuft/ eller egen kraft troo kan/ eller komma til min HErra JEsum Christum; vtan then gode Helige Ande hafwer mig kallat genom Evangelium/ säijandes: Kom hijt til mig. Och samma Helige Ande hafwer giordt/ at mitt öga kan see/ hwad för stora goda gåfwor mig skänckte äro/ att han helgar och behåller mig vti en rätt troo: Såsom then gode Anden talar til hela Christenheten på jordene: Komer hijt! flere/ och flere kommer! han vplyser min ögon/ helgar/ och når JEsu Christo behåller/ och bewarar mig vti en rätt troo: vti hwilka Christenhet/ then gode Anden/ mig och allom trognom menniskiom/ dageliga/ alt thet onda wij hafwom bedrifwit/ förlåter. Och når JEsus Christus kommer i synliga mått igen/ then stora domen at hålla/ tå skal then trösterijke Helige Ande/ i thet sama ropa til alla döda menniskior/

niſkior och ſäija; I döde menniſkio-
kroppar / liggen icke nu längre och
ſofwen / vtan kommer hijt vtur jor-
den / alle j ſom hafwen warit döde;
och ſtrax warder han gifwandes
mig / och allom menniſkiom / ſom
Trona hafwa / i Chriſto itt ewigt
lijf. Thet är wißerliga ſant.

Hwad är thet? Swar:

Jag troor / at jag icke af LUTH.
mitt eget förnuft eller
krafft troo kan / eller koma
til min HErra JEſum
Chriſtum: vtan then He-
lige Ande hafwer mig kal-
lat genom Evangelium /
vplyſt mig med ſina gåf-
vor / helgat och behållit
mig vti en rätt Troo: Så-
ſom han hela Chriſtenhe-
ten på jordene kallar / för-

samlar / vplyser / helgar / och når JEsu Christo behåller / och bewarar i en rått troo : Vti hwilka Christenhet han mig och allom Trognom dageliga förlåter alla synder / och skal på ytterſta dagen vpwäckia mig och alla döda / och gifwa mig samt med alla Trogna i Christo itt ewigt liif. Thet är wißerliga sant.

Renáckot chirûna Nisſiaanus, Pinoaéttæt, Âquaéttæt, ock pijri Renáppi chéko mátta nitaato chintika mamaræckhíckan, qui ſixi quijramen pæntûre,

Nûk Nirûna.

Så-

Sålunda skole edre Barn / Söner och Döttrar / vnga Dränger och Pijgor / samt flere andre menniskior / snarligen beflita sig om at lära

Verſio.

Fader Wår.

Huru man må vngt folck enfaldeligen förehålla HErrans Böön.

Nũk nirũna, chijr jũni hũrítt mochyrick Hocquaésſung táppin.

Fader wår / tu som i then härliga / höga himmelen sitter.

Verſio.

Fader wår / som åst i himlom.

LUTH.

Chéko paéntor chijr jũni ? Rũe.

Ú'nnar mochijrick Saccheeman, Hocquæsſungz ock Hackingz hũrítt Manétto, tijrue nijre : nũe ítta chijre renáppi ſuhvvijvan, Kónna nijr renáppe nooto, jũni hũrítt Manétto, nirũna ſaminackot Nũk, ock nijr jũni ſaminackot Nisſiaanus Kotz nijr ock thaan jũni ſaminackot ock tahottamen chíntika maranijto, renackot hurítt nisſia-

nisſiaanus tahottamen Nῶκ. Ock hätte nísſas tancketítt chíntika.

Hurn förstår tu thetta? Säg:

Verſio. Gud wil hår med ropa til oß / kommer hijt j folck alleſammanz på thet wij troo ſkole/at then gode Guden år wår rätte Fader / och wij hans rätte Barn / på thet wij honom tröſteliga och kärligen bidia ſkole / ſåſom god Barn ſin älſkelige Fader. Och beſlutas hår vti Siu korta Böner.

Hwad år thet? Swar:

LUTH. **Gud wil hår med locka oß/ at wij troo ſkole/ at han år wår rätte Fader/och wij hans rätte barn / på thet wij honom tröſteliga och med all tilförſicht bidia ſkole / ſåſom god barn ſin älſkelige Fader. Och beſlutas hår vti Siu Stycken eller Böner.**

I. Clutte

I. *Ciutte Chíntika.*

Chíntikat chijre Rωaénſe.

Then Förſta Bönen.

Helgat warde titt Namn.

Chéko paéntor chijr jũni ? Rũe.

Mochijrick Saccheemans, Hocquaésſungz ock Hackingz hωrítt Manéttos Rωaénſe hátte mochij hátte chísbo renácxot chíntika, ſuck nijr tírue taani jũni, chíntika, Kónna ock nijr jũni Rωaénſe chíntika hatteũ.

Huru förſtår tu thetta ? Säg.

Gudz Namn har i ſig ſielft myceen helighet / men wij bidie i thenna Bön / at ock wij thet namnet heligt hålle. Verſio.

Hwad är thet ? Swar :

Gudz Namn är i ſig ſielft heligt nog / men wij bidie i thenna Bön / at thet ock när oß ſkal heligt warda. LUTH.

Tanúndin ock ſínga jũni ? Rũe.

Singa mochijrick Saccheemans Hocquaés-

quaésſungz ock Háckingz hωrítt Manéttos mamaræckhíchan, úſka Saccheeman chíntika, hω̃rítt tirui, ock nijr maranijto chéko únnar mamaraéckhíckan rω̃e, renackot Hocquaésſungz ock Háckingz, hω̃rítt Manettos Niſſiáanus, ſíxi quijramen maranijto, chéko chijr tahottamen, únnar pæt nijre tahottamen, Hocquaésſung Nω̃k. Suck, chécko mamaræckhíckan Saccheeman, renáckot mátta tirue ock maranijto, jω̃ni, aéttike mataétt maranijto nirω̃na hω̃rítt Manéttos Rωaénſe. Kotz hícka oraaton nijr, O Hocquaésſung Nω̃k.

Huru och når ſkeer thet? Säg.

Verſio. **Når Gudz ord / blifwer vthaf Läraren reent och klart vtfördt / och wij theslikes giöre efter ſom thetta ordet innehåller och oß lärer / ſåſom Gudz Barn ägnar / beſlita oß om / at giöra thet Gudbehaga / Thet gijf oß kåre himelſke Fader. Men / hwilken Lärare / ſådant icke förkunnar och giör / han ohelgar ibland oß Gudz Namn. Therföre bewara oß / O himmelſke Fader.**

Huru ſkeer thet? Swar:

LUTH. **Når Gudz ord reent och klart**

klart lärdt warder / och wij theslikes ther efter / såsom Gudz Barn ägnar / Gudfruchteligen lefwe / Thet gijf oß kåre himmelske Fader. Men hwilken annorlunda lärer och lefwer / han ohelgar ibland oß Gudz Namn. Therföre bewara oß O himmelske Fader.

II. Nísſa Chíntika.

Phaa chijre Tutæænungh.

Then Andra Bönen.

Tilkomme titt Rijke.

Chéko paéntor chijr jω̃ni ? Rω̃e.

Horítt Manéttos Tutæænungh, pæævo, nochij ũſĸa hω̃a ock mátta úſĸa nirω̃na chíntika: Suck nijr póho aéppe jω̃ni chíntika, Kónna ock thaan nijr Renáppi paévvo.

Hurus

Huru förstår tu thetta? Säg.

Verſio. Then gode Gudz rijke koñer wäl af sig sielft/och icke vtaf wåra Böön: vtan wi bidie med thenna Böön/ at thet ock til oß må komma.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. **Gudz rijke kommer wäl af sig sielft wåra Böön förvtan. Men wij bidie i thenna böön/ at thet ock til oß må komma.**

Tanúndin ock Sínga jũni? Rũe.

Sínga nirũna Hocquæsſung Nũk, pætton nijre, chintika Manétto núſko, Kónna nijr taan jũni Wínckan tahottamen, hatteu nóoton, thaan jũni chíntika mamaræckhíckan, ock nijr chíntika chíckhæ hattéu, taani únnar Hacking, ock Sijs thaan Rhoomo, chíckhæ.

Verſio. Huru och når skeer thet? Säg: Når wår himmelske Fader gifwer oß sin Helige Anda / at wij genom hans nådige behag / sättje Troo til hans heliga Ord / och wij

itt

itt heligt lefwerne före i thenna werlden ; och sedan til ewig tijd lefwe.

Huru och når skeer thet? Swar:

Når wår himelske Fader LUTH.
giffwer oß sin Helige Anda/ at wij genom hans nåd fåttie Troo till hans heliga ord/ och före ett heligt lefwerne hår i werldene/ och sedan til ewig tijd lefwe.

III. Náchha Chíntika.

Hátte chéko chijr tahottamen, renáckot thaani Hocquaésfung, renáckot ock aani Hácking.

Then Tridie Bönen.

Skee tin wilje såsom i himnelen/ så ock på jordene. LUTH.

Chéko paéntor chijr jũni? Rũe.

Mochæærick, mochijrick Saccheemans sanináckot Manéttos, hũritt ock Wínckan tahót-

tahóttamen paévo ſeú taéppat, mátta aéppe nirũna chíntika, ſuck taani únnar chíntika, tijrue nijr, Kónna, ſamináckot Manéttos, Wínckan tahóttamen ock taan nijr ſheû paévo.

Huru förſtår tu thetta? Säg.

Verſio. Gudz gode och nådige wilje / ſkeer wål altid förutan wåra Böön; Men i thenna Böön bidie wij / at Gudz nådige wilje ock hoos oß ſkee må.

Hwad år thet? Swar:

LUTH. Gudz gode och nådige wilje ſkeer wål wåra Böön förutan; Men i thenna Böön bidie wij / at han ock når oß ſkee må.

Tanúndin ock Sínga jũni? Rũe.

Sínga nirũna Hocquaésſung Nũk, ſingkáttan chéko nirũna jũs tahóttamen, ock pænũ maranijto ſuhvvijvan mattarútti Simóckan, ock manúnckus Manéttos manotúttut Simóckan, Kónna, jũni mátta tahóttamen, nijr chíntika maranijto, Hocquaésſungz ock Háckingz hũrítt Manéttos

Rwaénſe,

Rωénſe, ock Kónna hω̃ritt Manéttos Tutæænung, hátte mochijrick Renáppi, ock pijri, pijri ſheû taîman: ock Kónna, jω̃ni mochijrick hω̃ritt Manétto, maranijto ock hátte nijr ſíttane thaani jω̃ni mamaræckhíckan, ock taani Nóoton, thaan nirω̃na chíckhæ tarásſi. Únnar nirω̃na Hocquaésſung Nω̃kz, hω̃rítt ock ſaminácʞot Tahórtamen.

Huru och når ſkeer thet? Såg.

Når wår himmelſke Fader / tager bort alt thet onda wårt kött gårna lyſter åth / och förhindrar all ond Råd / och then onde andans illiſtige anſlag / hwilka icke hålla kårt / at wij helge Gudz Namn / och at then gode Gudz rijke må hafwa myckit folck / och många flere ännu dageligen til ſig ananuma / och at Gud giör och behåller oß ſtarka i ſin ord och i Trone in til wårt ijfs ändalycht. Thet ärwår himmelſke Faders gode och wålbehagelige wilje. Verſio.

Huru och når ſkeer thet? Swar:

Når Gud förhindrar LUTH.

D wår

wår kötzlige wilie/ och för-
tager all ond råd och dief-
wulens anſlag / hwilka
icke tilſtädja / at wij helga
Gudz Namn / och at hans
rijke mâ tilkomma : Och
at han ſtyrker och behåller
oß faſta i ſin ord och i tro-
ne in til åndan. Thet är
hans gode och behagelige
wilje.

IV. Næûwo chintika.

Nirũna ſhéu póón pææta chijr
jócke.

Then Fierde Bönen.

Wårt dageliga Bröd gijf
oß i dag.

Mochijrick Saccheeman , Hocquaés-
ſung ock Háckingz hũrítt Manétto, paét-
ton ock ſheû Póon nútſko, chíſbo nũttaas
ſheû,

ſheû, ſheû, ſuhwijvan Renáppi, mátta aéppe nirw̃na chíntika, Kónna paapi: Suck nijr pw̃hw, taani únnar chíntika, Kónna Hocquaésſung ocʀ Háckingz Saccheeman, hw̃rítt Manétto, maranijto, Kotz nijr renáckot paéntore, ock aéppe Keene ítta, nijr tâiman nirw̃na ſheû Póon.

Huru förſtår tu thetta? Swar:

Gud gifwer och dageligit Bröd / af blåtta nåd / dagelig dags allom menniſkiom / vtan wår böön; Men wij bidie i thenna Böön / thet Gud wille laga / at wij ſådant måge förſtå / och med tackſäijelſe vndfå wårt dageliga Bröd. Verſio.

Hwad är thet? Swar.

Gud gifwer wål / vthan wår Böön / dageligit Bröd allom menniſkiom: Men wij bidie i thenna Böön / at han wil låta oß förſtå / och med tackſäijelſe vndfå wårt dageliga Bröd. LUTH.

Chéko paéntor chijr ſhêvvo Póon? Rũae.

Suhwijvan chéko nirũna jũs tahottamen hatteeu, Kotz mátta minamaérſo, renáckot Mítzi, Biſſun, Quijvan, Wickũmen ock Wícking, Tutænung, Hackihácꝁan, Hattũ ock mochijrick mws, ock chéko Wickũmen hatteeu, ock Renappi hatteeu, ock Zæband, hωrítt Nitérvus, hωrítt Niſſiaanus, hurítt Kalebackſchaétti, hurítt ocꝁ ſaminácꝁot Saccheeman, urít Sáckhang, mátta chéko ajúttamen, ſeũ nickhícke, mátta mátaétt, ock pwróoque maranijto, ſuhwijvan hωrítt hátte Roaénſe, uritt Nitáppi, ock pijri renácꝁot.

Hwad förſtår tu med dageligit Bröd? Swar:

Verſio.

Alt thet wår kropp giårna wil hafwa / på thet han icke ſkal lijda någon nöd / ſåſom åta / dricka / kläder / huus och heem / planternings platzer / hiort och ålg / och hwad huſet tilhörer / och menniſkian kan äga / och penningar / from huſtru / from barn / fromt tiänſtefolck / goda och trogna öfwerhet / god timmelig wäderleek; at the icke ſlå i hiäl hwar annan / at man är helbregda / at man icke giör något horeri

reri/ at man behåller itt godt rychte/ goda wånner/ goda grannar/ och mehr sådant.

Hwad är dageligit Bröd? Swar:

Alt thet som kropsens vppehålle och nödtorft tilhörer/ såsom åta/ dricka/ kläder/ huus och heem/ åker/ boskap och bohag/ godz och penningar/ from hustru/ from barn/ fromt tienstefolck/ goda och trogna Öfwerhet/ godt regemente/ god timmelig wäderleek/ frijd/ helbregda/ tucht och åhra/ goda wånner/ goda grannar/ och mehr sådant. LUTH.

V. Pareenach chintika.

Ock chijr finkáttan chéko nijr mattarútti hátte maranijto, renac-

kot ock nijr ſinkáttan chéko manúnckus Renáppi maranijto nijre.

Then Femte Bönen.

LUTH. & Verſio.

Och förlåt oß wåra ſkulder / ſåſom och wij förlåte them oß ſkyldige åro.

Chéko paéntor chijr jũni ? Rũe.

Nijr tijrue, taani únnar chíntika, Kónna, nirũna Hocquæſſung Nũk, mátta næmen thaan nirũna mattarútti maranijto, ock ſinga nijr renáckot maranijto, chijr mátta ſinkáttan nijr æppe nirũna chíntika. Kónna, nijr ſheũ manúnckus, Kotz nijr renáckot tijrue nirũna chíntika, mátta ock nijr hátte chéko Kommijre: Suck nirũna Hocquaéſſung hũritt Nũk, nijre renáckot ſuhwijvan, pætton rankúnti, mochij nútſko, úſka hũa Tahóttamen. Kónna nijr Renáppi maranijto, ſuck quijramen, Kónna chijr bakanta nijr. Kotz nijr mátta, mátta bakittan manúnckus Renáppi; ſuck cheko manúnckus maranijto nijre, nijr apítzi Nitáppi maranijto, mochij ſheũ Nitáppi, úſka ſuhwijvan nirũna chítta, ock tahóttamen maranijto hurítt ſuhwijvan nirũna Manúnckus Renappi.

Hura

Huru förstår tu thetta ? Säg.

Wij bidie i thenna Böön / at tu wår himmelske Fader / icke wille see til wåra onda odugliga gärningar / och när wij sådant giöre / at tu icke förskiuter oß med wåra böön. Ty wij äre af Naturen onde / och therföre icke wärde / thet wij ombidie i wåra böner ; hafwa thet icke heller förskyllat ; vthan at wår himmelske gode Fader / wille oß thet altsammans gifwa / vtaf sin blåtta kärlek och behag. Ty wij giöre dageliga thet som intet duger / och med wåra gärningar förtiäna wij intet annat / än at tu måtte straffa oß. Hwarföre / wele wij icke heller förskiuta wåra owänner / som hafwa giordt oß ondt ; vthan straxt förlåta / och giöra oß til wänner igen / ja / en stadig wänskap vprätta oß emellan / af alt wårt hierta / och gärna giöra them allom godt / som oß hata Verſio.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. Wij bidie i thenna Bööñ / at wår himmelske Fader / icke wil see til wåra synder / och för theras skull förwägra oß wåra böön. Ty wij åre icke wärde thet wij ombidie / hafwe thet icke heller förskyllat; vthan at han wille oß thet altsammans gifwa vtaf sine nåd. Ty wij synde dageliga i mångahanda måtto / och förtiene icke annat ån straff. Så wille wij twårt emot och förlåta vtaf hiertat / och gärna giöra them godt som oß emot bryte.

VI.

VI. Ciúttas Chintika.

Ock chijr, mátta bakíttan nijr, taan manúnckus Manétto.

Then Siette Bönen.

Och tu förſkiut oß icke ifrån tig/ til then onde andan. Verſio.

Och inled oß icke i Freſtelſe. LUTH.

Chéko paéntor chijr jũni? Rũe.

Nirũna Vínckan Saccheeman, mochijrick hũrítt Manétto, mátta bachíttan Renáppi, chéko paéwo taan jũni; ſuck nijr tirue, taani únnar chíntika, Kónna hũrítt Manétto, tahóttamen hícka Oraaton nijr, Konna Manúnckus Manétto, manúnckus Renáppi ock nirũna jũs, mátta moſiuttamen ock taîman nijr thaan ſinkáttan Nóoton, taan mátta Nóoton, ock taan ſijs marurutti ock mataétt maranijto. Ock ſinga renáckot matta hulijken quijramen nijr, nijr manotúttut æppe nirũna chíntika taan chijr, quijramen taîman, ock hatteû hwíſſo Tharáſſi.

Huru förſtår tu thetta? Såg:

Wår gode och milde HERRE Verſio.

för-

förskiuter ingen Menniſkia / ſom kommer til honom ; Men wij bidie i thenna Bööñ / at Gud wille beſkydda och bewara oß / at diefwulen / onda menniſkior / och wårt egit kött / icke ſkal fälla och förföra oß / til at wederſaka Troon / til förtwifwelſe / och flere andre oduglige gärningar och laſter. Och når ſådane onde luſter förſöka oß / at wij tå måge wara förſichtige med wåra Bööñ til tig / ſokia / bekomma och få niuta en önſkelig ändalycht.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. **Gud feſtar ingen / men wij bidie i thenna Bööñ / at Gud wille beſkydda och bewara oß / at diefwulen / werlden och wårt egit kött icke ſkal bedraga och förföra oß i wantroo / förtwifwelſe och andra ſwåra ſynder**

der och laſter. Och om wij
ther med förſökte warde /
at wij doch på ſidſtone win-
na måge / och behålla Se-
gren.

VII. Níſas Chíntika.

Suck bakíttan nirũna ſuhwijvan manúnckus.

Then Siunde Bönen.

Vtan tag bort ifrån oß alt ondt. Verſio.

Vtan fräls oß ifrån ondo. LUTH.

Chéko paéntor chijr jũni ? Rũe.

Nijr tijrue thaani únnar chíntika, aétticke apítzi tarásſi, Konna nirũna Hocquaésſung Nũk, taîman nijr úſka ſuhwijvan manúnckus, taan nirũna jũs ock chíckhæ, ock taan ſuhwijvan chéko urítt nijr hátte, ock pijri renáckot. Ock ſínga nijr anckaróp, chijr pæeta nijre horíſſo Ángær ock hũríſſo chíckhæ Tarásſi, ock chijr tahóttamen taîman nijr, úſka únnar Manũnckus Tutæænung thaan Chijr, thaani jũni mochæærick hũriſſo Hocquaésſung.

Zuru

Huru förstår tu thetta? Säg.

Versio. Wij bidie i thenna Bööñ/ såsom til itt beslut/ at wår himmelske Fader/ wille taga oß ifrån alt ondt/ både til Kropp och Siål/ och til alt thet wij åga; Och på sidstone/ når wij skolom döö/ at han gifwer oß tå en god död och en salig åndalycht/ och nådeliga tager oß vthaf thenna Sorgedaal/ til sig i then stora sköna och lustiga himmelen.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. Wij bidie i theña Bööñ/ såsom vthi en Summa/ at wår himmelske Fader oß förloßar ifrån alt ondt/ både til Kropp och Siål/ godz/ heder och åhra. Och på sidstone/ når stunden är kommen/ gifwer oß en salig åndalycht/ och nådeliga

iga tager oß vthaf thenna Sorgedaal / til ſig i himnelen.

KITZI.

Amen.

Cheko pántor chijr jõni ? Rõe.

Aétticke nijr pæntor, Konna renáckot hintika, nirõna Hocquaésſung Nõk, tahóttamen Chriſtaû taîman, ock hátte nirõna chintika Saminácko t. Kónna jõni nirõna Nõk, hátte thaan nijr rõe, nijr renácкot chintika maranijto, ock rõe, Kónna õni Chriſtaû, ock tahóttamen nirõna hintika, Kitzi, Kitzi, jõni hátte: Móchij, Móchij, Kitzi, jõni ſuhwijvan pæævo.

Huru förſtår tu thetta ? Såg.

At jag ſkal förſtå / at ſådana Bönner åro wårom himmelſke Fader ackneмlige / och af honom hörde / och han håller myckit af them. Ty an wår himmelſke Fader hafwer elf budit oß ſå bidia / och vthlofvat / at han wil höra thet / och låta ig behaga wåra Böön. Amen / Amen / thet år / Ja / Ja / thet ſkal alt å ſkee. Verſio.

Hwad

Hwad är thet? Swar.

LUTH. At jag skal wara wiß vppå / at sådana Böner äro wårom himelske Fader tacknemlige / och af honom hörde. Ty han hafwer sielf budit oß så bidia / och vthlofwat at han oß höra wil. Amen / Amen / thet är: Ja / Ja / thet skal alt så skee.

Renáckot chirũna Nisiaanus, Pinoaéttæt, Âquaéttæt, ock pijri Renáppi chéko mátta nitaatc chintika mamarækhíckan, qui sixi quijramen pæntũre,

Chíntika Bij.

Sålunda skole edre Barn / Söner och Döttrar / vnga Dränger och

och Pijgor / samt flere andre Menniskior / synarligen beflita sig om / at åra förstå

Döpelsens Sacrament.

Huru man må vngt Folck enfaldeligen förehålla thet Heliga Döpelsens Sacrament.

I. Ciútte.

Chéko pantor chijr jõni: Maranijto hωrítt chíntika Bij ? Rõe.

CHíntika Bij, mátta hõa Bij hatte, suck, aéppe jõni Bij, hátte mochæærick mochijrick Saccheemans Hocquaésfung ock Hácking hωrítt Maéttos Simockan, ock hátte Saminácko tápi maranijto, aéppe hωrítt Manéttos Vínckan Oraati muckan.

Til thet Förfta.

Huru förstår tu Döpelsens Sacrament ? Säg:

Döpelsen innehåller icke blotta vatnet allena / vtan thet watnet dafwer med sig Gudz Bod / och år för- Verfio.

förbundit med Gudz Ord.

Verſio.

Hwad är Döpelſen ? Swar.

LUTH.

Döpelſen är icke blotta watn allena / vthan är watn författat i Gudz Bod / och förbundit med Gudz ord.

Taan hátte jũni hwrítt Manéttos mamarækkhíckan ? Rũe.

Jũni nirũna Saccheeman Chriſtus rũe Matthei Niſſinácke haas Capit.v.19.

Matzi chijr thaan ſuhwijvan Háckingz Tutæænung, ock rũe únnar Mamaræckhíckan, ſuhwijvan Renáppi, ock hwrítt chíntika Bij maranijto, thaan ſuhwijvan Renáppi, thaani Rwaénſe Nũk, ocʀ thaani Rwaénſe Niſſiaanus, ock thaani Rwaénſe hwrítt chíntika Manettos.

Hwilket är thet ſamma Gudz ord? Swar:

Thet wår HErre Chriſtus ſäger Matth.28.cap.v.19.

Går

Går vth til alla jordenes platzar/ och lärer min buud alt Folck / och döper med watn/hwar och en Menniſkia / i Namn Faders / och Sons/ och thens Helige Andes.

Zwilket är thet ſamma Gudz Ord? Swar?

Thet wår HErre Chriſtus ſäger hoos Matth. i thet yttерſta : LUTH.

Går vth i heela werlden / och lärer alla Hedningar och döper them / I Namn Faders/ och Sons/ och thens Helige Andes.

II. Niſa.

Tandarijton chíntika Bij ? Rũe.

Chíntika Bij, hátte aéppe Bij, ock maanijto renáckot : bachíttan chéko nijr nattahulijken maranijto , ock ſinkáttan Anckaróppan ock Manúnckus Manétto , ock paétton chíckhæ ſheû , ſuhwijvan Renáppi , chéko Nooton hátte , renáckot nwrítt Manéttos Mamaræckhíckan ock Sinóckan rũe.

Til thet Andra.

Hwad gagnar oß Döpelsens Sacrament? Säg.

Verſio. Döpelsens Sacrament/ hafwer med ſig then wärkan/ at thet förtager alt thet onda wij hafwom bedrifwit/thet förtager döden och then onde Andan / och gifwer ewigt lijf/ allom Menniſkiom ſom Troona hafwa/ ſåſom Gudz ord och löffte tilſäija.

Hwad nytta hafwer Döpelſen med ſig? Swar:

LUTH. **Döpelſen hafwer med ſig och wärkar ſyndernas förlåtelſe / frälſar ifrån döden och diefwulen / och gifwer ewinnerlig Salighet allom them ſom troo / ſåſom Gudz ord och löffte lyda.**

Thaan hätte jẽni hwritt Manéttos Mamaræckhíckan ock Simockan? Rẽe.

Jẽni

jẅni nirẅna Saccheeman Christus rẅe, Marci Ätack cättas cap. v. 16.

Chéko Nooton hätte ock tahóttamen taîman hẅritt chíntika Bij, jẅni chíckhæ ſévvo, ſévvo; Konna chécko mätta Nóoton hätte, jẅni ock mätta chíckhæ ſévvo, mochij Änger Anckaropp.

Hwar ſtå the ſamma Guds ord och löfte? Säg:

Thet wår HERRE Christus ſäger/ Marci i thet 16. Cap. v. 16. Verſio.

Then ther Trona hafwer / och vndfår Döpelſen / han ſkal få lefwa til ewig tijd; Men then ther icke Troona hafwer / han ſkal icke få lefwa til ewig tijd / vthan ſkal döden döö.

Hwilka äro the Guds ord och löfte? Swar: LUTH.

Thet wår HErre Christus ſäger Marci i thet ytterſta:

Then ther troor och warder döpt / han ſkal warda ſalig / men then ther icke

troor / han skal warda fördömd.

III. Nácha.

Tanũndin nitaato Bij, renáckot mochijrick Winkan maranijto? Rõe.

Bij, jõni Kitzi mátta maranijto, suck, hõrítt Manéttos Mamaræckhíckan, hátte renáckot Bij, aéppe ock taan jõni, ock Nooton, chéko renáckot, hõrítt Manéttos, mamaræckhíckan thaani Bij nóoto, ock jõni pæntõre, Kónna, sínga Bij, mátta hátte aéppe, hõrítt Manéttos Mamaræckhíckan, suck Bij, hátte Bij, ock mátta pijri chéko Wísacka hátte, mátta ock chíntika Bij hátte. Kónna aéppe hõrít Manéttos Mamaræckíckan, renáckot sittane Bij, mochij, chíntika Bij hátte, nijr paéntor, jõni hátte: Ciutte Vínckan saminácko chíckhæ Bij, ock Kintz chisíckõn chíntika thaani jõni hõrítt chíntika Manétto, renáckot, Saccheeman chíntika Pâvvel rõe thaan Tit. Náhha cap.

ThaanKintz chisíckons chíntika Bij, ock jõni chíntika Manétto, hõrítt mijrikon æppe nijr, chéko jõni mochijrick nútzko paétton nijre, taan nirõna Saccheeman JESUM CHRISTUM, Kónna nijr shevvo hõrít Nitáppi, taan chirõna mochijrick Winkan, ock nijr chirõna Nisíaanus, thaan

thaan chíckhæ mátta tarásſi, renackot nijr nooto. Jẽni Kítzi, Kítzi.

Til Thet Tridie.

Zwadan kan watn ſådana ſtor och mächtig ting åſtad koma? Säg:

Watn giör thet wißerliga icke / vthan Gudz ord / ſom ſådant watn med och når ſig hafwer / och Troon / ſom ſådana Gudz Ord i watnena troor / och ſig ther på förlåter: Ty når watnet icke hafwer med ſig Gudz Ord / år watn icke annat än watn / och har icke en ſådana krafft / och år ingen Döpelſe. Men med Gudz Ord / år ſådant watn en helig Döpelſe / thet år / ett Nådefult liſſens watn / i then Helige Anda / ſåſom S. Paulus ſäger til Titum i thet tridie Capitel. Verſio.

Genom nya Födelſens Baad / och thens Helige Andes förnyelſe med oß / hwilken han rijkeliga oß gifwit hafwer / genom wår HErra JEſum Chriſtum / på thet wij altijd ſkole wara haus wänner / genom haus ſtora godhet / och blifwa

hans barn til ewinnerligit lijf/ såsom wij troo och hoppas: Thet är wißerliga sant.

Huru kan watn sådana mächtig ting åstad komma? Swar:

LUTH. Watn giör thet wißerliga icke/ vthan Gudz ord/ som är med och när watnet och Troon/ som sådana Gudz Ord i watnena troor/ och sig ther på förlåter. Ty vthan Gudz Ord är watn icke annat än watn/ och är ingen Döpelse. Men med Gudz Ord är thet en Döpelse/ thet är/ ett nådefult liffsens watn/ och nya Födelsens Baad i then Helige Anda/ så-

såsom S. Paulus säger til Titum Cap. 3.

Genom nya Födelsens Baad / och thens Helige Andes Förnyelse / hwilken han öfwer oß rijkeliga uthgutit hafwer / genom wår Frälsare JESUM CHristum / på thet wij skole rättfärdige warda genom hans Nåd / och blifwa Arfwingar til ewinnerligit lijf / efter hoppet: Thet är wißerliga sant.

IV. Næûwo.

Chéko paéntor chijr, chéko renáckot chíntika hatteú taani Bij ? Rw̃e.

Jw̃ni hátte pæntw̃re, Kónna hirúsſus Adam, taani nijre ſ heû taan nirw̃na ſevaraénda ock hurítt maranijto, taani Bij, mátzi, mátzi,

ock anckarópp, aéppe ſuhvvijvan mataétt nirẅna maranijto, ock chéko nirẅna manúnckus jẅs, quinkijnamen. Ock ſheû æntaami, ock aémpaa chinz chiſickon Renáppi, únnar taani ſaminácko t, ock huritt maranijto ſæúvi ock thaan ſaévvo chickhæ, aéppe hẅritt Manétto, taani mochijrick quinkijnamen chirẅna Hoçquæsſung.

Til thet Fierde.

Huru förſtår tu hwad ſådana Döpelſe med watn betyder? Säg:

Verſio. Thet gifwer til förſtå / at then gamle Adam i oß / ſkal dageliga genom wår ånger och goda gärningar vthi watnet fördränckt warda / och döö med alla wåra onda gärningar och köttſens luſter; Och åther dageliga vpſtå och komma igen en nyfödd Menniſkia / then j wälbehagelige och gode gärningar / altijd och vthan ånda lefwa ſkal med Gud i himmelen.

Hwad betyder ſådana Döpelſe i watn? Swar:

LUTH. Thet betyder at then gamle

le Adam i oß ſkal genom dagelig ånger och Bättring fördråncкt warda / och dööd med alla Synder och onda Luſtar / och åther dageliga vpkomma och vpſtå igen en ny Menniſkia / then i Råttfärdighet och Reenhet ewinnerliga för Gudi leſwa ſkal.

Thaan hátte jõni Mamarachíckan ? Rõe.

S. Påvvel tijrne thaan Romanos Kúttas Capitel.

Nijr Renáppi hatteeu Hácking taato léppe CHRISTO, taan chintika Bij, taani Anckaróppan, Kónna renáckot CHRISTUS ænthaami úſka Anckaróppan, taan Nõk ſaminácкot Saccheeman, renáckot ock nijr Renappi púmſka thaani Kinz híkhæ.

Hwar

Hwar står thet skrifwit? Swar:
S. Påwel säger til the Romare i thet Siette Capitlet:

LUTH. & Verfio.

Wij åre begrafne med Christo genom Dopet i döden / at såsom Christus är vpwäckt ifrån the döda / genom Fadrens härlighet / så skole och wij wandra i ett nytt lefwerne.

Renáckot chirũna Nisiaanus, Pinoaéttæt, ãquaéttæt, ock pijri Renáppi chéko mátta nitaato chintika mamarækhíckan, qui síxi quijramen pæntũre jõni hũritt Hocquaésfungz nísfa Assẹ́ns Síttane, ock hurítt rũe taan chirũna Saccheeman chintika, chéko mataét chijr hátte maranijto.

Verfio. Sålunda skole edre Barn / Sö-

ner

er och Döttrar / vnga Dränger ch Pijgor / samt flere andre Men- iſkior / ſnarligen befliita ſig om / at ira rätt förstå himelrijkſens Nyck- urs krafft / och rätt bekänna för nom Lärefader the onda gärnin- ar / ſom man bedrifwit hafwer.

Huru man må låra vngt Folck ätt förstå himelrijkſens Nyck- lars krafft / och rätt ſkriffta ſig för ſinom Lärefader.

héko paéntor chijr jũni, Rũe chirũna mataétt maranijto? Rũe.

THYrue mataétt maranijto, hätte Niſſa: Ciútte, rũe chéko mattarútti hätte maranijto. Niſſa quijramen Kónna accheeman chíntika, bakíttan chéko ma- étt nijr hätte maranijto, renáckot, hũ- tt Manétto, hũa, jũni hätte maranijto, ck mátta nijr tritææ, aétticke, ſuck tritææ, óoto Kitzi, Kónna nirũna mattarútti naranijto taan renáckot, hätte hwrítt Manétto bakíttan thaani Hocquaésſung.

Huru förſtår tu thetta / bekänna ſi- na onda gärningar ? Säg.

Bekänna ſina onda gärningar / haf- Verſio.

hafwer i sig tu Stycken : itt / a
man bekänner Synderna. The
andra / at man beflitar sig om / a
Skriffte Fadren oß förlåter the on
da gärningar / som wij hafwe be
gångit / lika som Gud sielf / hade o
them förlåtit. Och sedan / skole wi
intet så täncka / jag weet icke om the
så är ; vthan wij skole tänka thetta
Jag troor wißerliga / at på sådan
sätt hafwer Gud förlåtit mina on
da gärningar vthi himmelen.

Hwad är Skrifftermål? Swar:

LUTH. Skrifftermål hafwer i sig
tu Stycken : Ett / at man
bekänner Synderna. The
andra / at man vndfå
Aflößning eller Synder
nas förlåtelse af Skrifte
Fadren / såsom af Gu
sielf / och intet twiflar the
på / vthan troor fulleligh
a

ıt Synderna åre ther ige- ıom förlåtne in för Gud i ɔimmelen.

Chéko mattarútti maranijto nijr tírue? Rw̃e.

Taan hw̃rit Manétto, nijr rw̃e ſuhwij- an chékω mattarútti nijr hátte maranijto, ɔni ock chékω nijr matta paéntor, renác- ot nijr maranijto, taani chíntika Nw̃k ni- w̃na Átticke taan Saccheeman chíntika ijr rw̃e, ſuck jw̃ni mataétt maranijto, ckéko ijr paéntor taani chíckhæ.

Hwilka onda gärningar ſkole wij tå bekänna? Säg:

För Gud ſkole wij bekänna / alt Verſio. het onda wij hafwe bedrifwit / ja ch thet ſom wij icke känne eller ɔete / ſåſom wij giöre vthi Fader Wår. Men för Präſten ſkole wij ekänna allena the onda gärnin- ar / ſom wij förnimme i hiertat.

ɔwad Synder ſkal man tå ſkriffta? Swar:

För Gud ſkal man gif- LUTH. wa

wa ſig ſkyldig til alla ſyn
der / ſå wål til them wi
icke kånne eller wete / ſåſom
wij giöre vthi Fader Wår.
Men för Skriffte-Fadre
ſkole wij bekånna the ſyn
der allena / ſom wij wet
och förnimme i hiertat.

Thaan hátte jũni chirũna maranito? Rũ

Næmæn taan chirũna Hackiháckan
taan hωrítt Tæræn chisbo Simockan
chijr Nũk, chijr Anna, chijr chaleback
skaétti &c. Chijr mátta hátte maranijt
chéko Nωk ock Kahæsſ hátte rũe taa
chijre, chijr hátte Kommwta, chijr mát
hulikæn hátte maranijto, chijr manún
kus, chijr hátte tahóttamen Pwrooque
chijr ſiríngue. Chijr mátta Nitáppi hát
maranijto, chirũna rũa ock chirũna mar
nijto, chijr Kommwta, chijr krũni, chijr m
tætt maranijto, ock mattarútti hátte mar
nijto.

Hwilka åro theſſa tina onda gär-
ningar ? Såg :

Verſio. See til titt handwårk och ånb

1

te som tu har at beſtälla med/efter
the Tijo Budz Buud: Om tu är
en Fader/Moder/Dräng ꝛc. Om
tu hafwer intet beſtält/thet som Fa-
der och Moder hafwa tig befallat/
om tu har förſnillat något/om tu
har intet troligen tin beſtälning
othrättat/om tu har warit ond/
om tu har älſkat löösßachtighet/
warit hätſk. Om tu intet har hullit
goodwänſkap/ſå wäl vthi orden ſom
i gärningarna/om tu har ſtulit/lu-
git/giordt någon ſkada eller annat
ondt.

Hwilka äro the? Swar.

See til titt Ständ efter Tijo Budz Bod: äſtu en Fa-
der eller Moder/Son eller
Dotter/dräng eller piga
ꝛc. Om tu hafwer warit
olydig/otrogen/förſum-
melig/wredſam/otuchtig/
hädſk. LUTH.

hådsk. Om tu hafwer giordt någrom emoot med ord eller gårningar / stulit / lugit / giordt skada på något / och fördårfwat.

Paétton nijre Ciútte tancketítt Simockan, taan rw̃e chéko mattarútti nijr hátte maranijto.

Chijr rw̃e taan Saccheeman chintika,

Tahóttamen Saccheman, nijr tijrue sevarenda thaan chijre, chijr Kristaû chéko nijr Rw̃e, chéko mataét nijr hátte maranijto, ock chijr renáckot, hwrítt Manétto hw̃a, rw̃e, Kónna chijr bakíttan, chéckw mattarútti nijr hátte maranijto.

Så giff mig itt kort sått til at bekänna mina onda gårningar. Tu skal säija til Skrifftefadren:

Verſio.

Älskelige Herre / jag bekänner sorgeligen för Eder / och beder j wiljen höra min Skrifftermål / och hwad onda gårningar jag hafwer begångit / och J ythi Gudz ställe / wiljen förlåta mig / the onda gårningar som jag giordt hafwer.

Så

Så gif mig ett kort Sätt til at skriffta.

Så skal tu säija til Skrifftefadren:

Kåre Herre / jag beder Eder / at j wiljen höra min Skrifftermål / och tilsäija mig aflößning på Gudz wägnar. LUTH.

Rõe:

Nijr mattarútti Renáppi, tijrue taan mochæærick, mochijrick Saccheeman, Hocquæsſung ock Hackingz hõritt Manétto, nijr hátte ſuhwijvan mattarútti maranijto, ſuck taan chijre rõe nijr, Konna nijr Kalebackſkétti Pinoaéttæt (Kalebackſchétti Âquættæt &c.) nijr maranijto Hackihácxan nirõna Saccheemans (ſevarænda) mátta hurítt, Konna jõni ock jõni, nijr mátta hátte maranijto, chéko nirõna Saccheeman Rheenus ock Saccheeman Âquææo, hátte nijre rõe.

Nijr hátte nirõna Saccheeman ſiringue maranijto, ock nijr hátte maranijto, Kotz jõni Saccheeman ſheû chikitton, nijr matta ſheû hátte urítt maranijto, chéko nirõna Saccheeman hátte rõe, maranijto chiji

jõni, nijr ock pænn hátte maránijto jõni, ock jõni. Nijr hatte mataétt rõe, ock hátte ſimáckot maranijto, nijr quirútteme ock chikítton, aéppe pijri renackot nijre, ſpecie Renáppi, &c. Mochijrick ſevarænda nijr, Kotz renáckot mattarútti nijr ſheû maranijto, ock nijr tahottamen chijr, rõe: taîman bakíttan ſuhwijvan, chéko nijr hátte máttarutti maranijto, Kítzi, nijr mátta pijri renackot maranijto; ſuck, nijr ſheu, tahottamen hurítt maranijto.

Såg:

Verſio. JAg ålende Menniſkia betygar jin för Gudi / at jag hafwer bedrifwit allahanda Synder; Men för Eder bekånner jag / at jag år en Tienſtedräng / Tienſtepiga ꝛc. Men jag drifwer arbete ſom min husbonde hafwer mig befallat / (ty wårt) icke troliga / ty ther och ther hafwer jag icke giordt / hwad min husbonde eller matmoder hafwa mig befalt at giöra / jag hafwer retat them til wrede / och kommit them offta til at låta illa och bannas / jag hafwer warit förſumneelig och ſkada åſtad kommit. Jag hafwer fördt ohöfwiſkt taal / och giordt

giordt ohöfliga gärningar / trätt och kifwat med flere slike som jag är sielf / ꝛc. Ther öfwer jag storligen är bedröfwad / at jag så illa altijd hafwer miſshandlat / Och jag beder Eder kärligen / at J willien förlåta mig alt thet jag hafwer illa giordt : sannerligen jag wil intet mehr så göra / vthan thet som wäl och rätt är.

LUTH.

Jag arme syndare / giffwer mig Gudi skyldig i alla synder / besynnerligen bekänner jag för Eder / at jag är en Tienstedräng / (Tienstepiga) ꝛc. Men jag tienar (ty wärr) minom huusbonda icke troliga / ty ther och ther hafwer jag icke giordt hwad mig war befalt af huus-

bonde eller matmoder. Jag hafwer förtörnat them / och kommit them til at låta illa och bannas / jag hafwer warit försummelig / och låtit skee skada. Jag hafwer ock warit ohöfwisk i ord och gärningar / trätt och kifwat med mina wederlijkar / ꝛc. Thet tyckes mig altsammans illa wara / och bedes nåd / jag wil gärna bättra mig.

Kiútte Saccheeman Rheenus, ock ciútte Saccheeman Ãquaao, rõe renáckot:

SUck nijr rõe taan chijre, nijr matta'hurítt chiſickωn nirõna Niſiaanus, ock nirõna Kalebackſkaétti Renappe, nijr mátta taîman ock hatteû nirõna Niſiaanus, ock nirõna Kalebacкſkaétti Pinoaéttæt, Kalebackſkaétti Ãquaáttæt, taan chíntika maranijto,

ranijto, Hocquaéſungz mochijrick hõritt Manétto. Nijr hátte quirúttemen, nijr hátte manúnckus maranijton paétton, aéppe nirõna rõe, ock aéppe nirõna mátta hulijken maranijto. Nijr maranijto, Kotz nirõna Nitáppi ſevaraénda, ſínga nijr chéko maramen, mochijrick Zéban nijr taîman, nijr máramen ættícke mattarútti Hææs, ock mataétt mws, ock pijri renáckot, nijr hátte maranijto. Sínga ock Renáppi, mátta chéko renáckot matáétt paéntor, ock mátta mochijrick mattarútti maranijton paéntor, mátta mochijrick Krinkõmen tritææ, ock quijramen Krõni chéko mattarútti maranijto, mátta, ſuck rõe ciútte, ættícke níſſa, chéko chijr paéntor, renáckot:

Suck rõe nijr taan chijre, nijr ciútte hattéu quirútteme, ock ciútte nijr hattéu mataétt rõe, ciútte jõni, ock ciútte jõni, nijr mátta hátte huritt maranijto. Ock pijri mátta nijr tritææ jõni. Chijr ock mátta paéntor chéko mattarútti chijr hátte maranijto (únnar mátta, mátta Kítzi) rõe, ock mátta chéko Kítzi, ſuck quijramen, Kónna Saccheeman chíntika, ſinkáttan chéko chijr mattarútti hátte maranijto, ock chijr tírue hõritt Manetto, ock taan Saccheeman chíntika.

En Hunsbonde eller Matmoder ſäije altſå:

Versio. Särdeles bekänner jag för Eder/ at jag icke hafwer wäl upfödt min Barn/ och mitt Tienstefolck/ jag hafwer icke tilhållit mina Barn/ min tienstedräng/ tienstepiga/ til at tacka och lofwa Gud. Jag hafwer baunats/ och ondt exempel gifwit/ både med ord och gärningar. Jag hafwer gifwit orsak at min nästa är bedröfwat worden/ när jag har något såldt; Jag hafwer tagit för myckit penningar ther före/ och har såldt falska Skinwahror/ och odugeligit godz; och mehr sådant hafwer jag giordt.

När och man icke förmiñer med sig/ at hafwa sådana onda gärningar/ eller större onda bedriffter begångit/ så skal man icke heller låta tankarna löpa wijda omkring och beswära sig/ eller wijdare sökia och linga sig några onda gärningar til/ ingalunda/ allenast säg en eller twå/ the tu kan märkia/ altså:

Särdeles bekänner jag för Eder/ at jag en gång bannades. Item, en gång

gång hade jag ohöfwisk ord / en gång thet eller thet försummade; och mehr tänke tu intet ther på. Förstår tu och intet ondt tig hafwa giordt / (thet doch icke kan wara sant/) så säg och ingen ond gärning vthi wisso / vthan beed at Prästen mätte tig förlåta hwad orätt tu giordt hafwer / med thenne allmänne Böön / för Gudi och Skriffte-Fadren.

En Hussbonde eller Matmoder säije altså :

BEsynnerlig bekänner jag för Eder / at jag icke hafwer wäl vpfödt min Barn och Tienstefolck / icke hållandes them til Gudz åhra. Jag hafwer bannats / gifwit ond exempel med ord och gärningar. Jag hafwer giordt mina LUTH.

Grannar skada / såldt för dyrt / såldt falska wahror / ꝛc.

Ther och någor icke befinner sig / med sådana eller större Synder beswårat wara / så skal han tå icke ytterligare bekymra sig / eller wijdare sökia och dichta sig Synder ; vhan säg en eller twå / the tu weest / altså :

Besynnerliga bekänner jag för Eder / at jag en gång bannades ; item / en gång hade ohöfwisk ord / en gång thet eller thet försumade. Och låt sedan blifwat.

Weest

Weeſt tu och platt ingen / (thet doch icke kan wara möijeligit /) ſå ſåg och ingen beſynnerlig / vthan tag Aflößningen på thenna allmenneliga Skrifftermåhl / ſom tu Gudi giör för Skriffte-Fadren.

Thaan jũni chirũna tijrue, apítzi, Saccheeman chíntika rũe:

Hũritt Manétto, Hocquaésſung ock Háckings, mochæærick, mochijrick Saccheeman, taîman Kijr, taan hũritt Nitáppi, ock maranijto chirũna Nooton ſittane, Kitzi.

På ſådana tin Bekåñelſe ſkal Skriffte-Fadren ſtrax ſåija:

Gud tage tig til ſine nåder / och giöre tin Troo ſtark / Amen. Verſio.

Ther på ſkal Skrifftefadren ſåija:

Gud ware tig nådelig / och ſtyrkie tina Troo / Amen. LUTH.

Ock

Ock Saccheeman chíntika, rw̃e ſijs:

Nooto chijr, Kónna ſínga nijr bakíttan, chirw̃na mattarútti maranijto, hωrít Manétto hw̃a, ſinkáttan, chéĸo chijr mattarútti hátte maranijto? Rw̃e:

Mochij, Nitappe Saccheeman.

Rw̃e Saccheeman chintika ſijs.

Ock nijr, úſĸa nirw̃na Saccheemans JESU CHRISTI rw̃e, taan nijr, ſinkáttan ſuhwijvan chirw̃na mattarútti, chéko chijr hátte maranijto, ock jw̃ni, taani Rωaénſe Nw̃k, ock taani Rωaénſe Nisſiaanus, ock taani Rωaénſe hωrít chíntika Manétto, Kitzi.

Mátzi renáckot Nitáppi, ſheû.

Och Skrifftefadren ſäije wijdare:

Verſio. Troor tu / at når jag förlåter tig tina onda gårningar / at Gud ſielf tå förlåter tig tina ſynder / ſom tu begångit hafwer? Såg:

Ja kåre Herre.

Säger Skrifftefadren åther:

Och jag / vthaf wårs HErres JEſu Chriſti befalning til mig / förlåter tig thet onda tu hafwer begångit / och thetta / I Namn Faders / och Sons /

Sons/ och thens Helige Andes/ Amen.

Gack i Frijd.

Och säija wijdare:

Troor tu at min förlåtelse är Gudz förlåtelse? LUTH.
Swar: Ja.

Säger han åther:

Som tu troor/ så skee tig:

Och jag vthaf wårs HErres JEsu CHristi Befalning/ förlåter tig alla tina Synder/ i Namn Faders/ och Sons/ och thens Helige Andes/ Amen.

Gack i Frijd.

Renác-

Renáckot chirũna Nisſiaanus, Pinoaéttæt, Âquaéttæt, ock pijri Renáppi, chéko mátta nitaato chíntika mamarækhíckan, qui ſíxi quijramen pæntũre, mochæærick mochijrick Saccheemans JESU Chriſti Mitzi ock Bisſun, taani Boquíckan,

Verſio. Sålunda ſkole edre Barn/ Söner och Döttrar / vnga Dråger och Pijgor/ ſamt flere andre Menniſkior/ ſnarligen beflita ſig om/ at låra rått förſtå HErrans JESU Chriſti Nattward.

Huru man må låra vngt Folck om Altarens Sacrament.

Chéko paéntor chijr mochæærick mochijrick Saccheemans JESU CHRISTI Mitzi ock Bisſun taani Boquíckan ? Rũe ?

Jũni hátte nirũna Saccheemans JESU CHRISTI Kítzi jũs ock Mock, taani ock aéppe Poon ock víſſacka Bisſun,

ſun, nijre Renáppi Chriſti, taan mítzi, ock Biſſun mitzi, úſka Chriſto hõa, maranijton ock nútſko paétton.

Hwad är Altarens Sacrament? Swar:

Thet är wårs HErres JEſu Chriſti ſanna lekamen och blod / vnder bröd och wijn / oß Chriſtnom til at åta och dricka / af Chriſto ſielf ſtichtat och inſatt. LUTH. & Verſio.

Taan hátte jõni Mamaræckhíckan? Rõe.

Renáckot Mamaræckhíckan, maranijto Nevvo chíntika Saccheeman Mattheus, Marcus, Lucas ock S. Paulus:

Nirõna Saccheeman JESUS CHRISTUS, jõni Boquíckan, ſínga mochijrick ſevaraénda ock minamáſſo hátte, úſka manúm charakítte, Juda Iſcharioth, taîman paan rõe: Kene ítta nijre Nõk ock maranijto poon pænn, ock paétton únnar poon nútſko, ſuhwijvan mochijrick Nitappi, rõe: Taíman ock mítzi, jõni poon, hátte néppe ock taani ſe, nijre ſuhwijvan jõs, únnar

únnar nijre jõs, nijr pætton núlko chijre, ock ſuhwijvan Renáppi, ſinga chijr maranijto, chijr ſéu tritæ nijre, ock nijre mochijrick minamaérſos Ankaróppan.

Renáckot ock taíman, jõni nirõna mochæærick, mochijrick Saccheeman JESUS CHRISTUS, ciútte Ráckkans, ſinga Boquíckan mítzi tarásſi, rõe: Keene ítta nijre Nõk, ock paétton jõni, mochijrick Nitáppi ock rõe: mítzi ſuhwijvan jõni, nijre hõrítt Mock, jõni, mátta hirúsſus; ſuck Kinz nijre mátzi Simóckan, jõni nijre ſaminácket Mock, nijr paétton chijre ock pijri mochijrick Renáppi, taan maranijto tarasſi, chéko mataétt chijr, ock pijri mochæærick Renáppi, hátte maranijto, jõni maranijto ítta, ſeû ſínga chijr renackot, Vinckan Bísſun mítzi, chijr tritæ nijre, ock nijre mochæærick minamærſos Anckaroppan.

Hwar ſtår thet ſkrifwit? Swar.

LUTH. & Verſio.

Så ſkrijfwa the helige Evangeliſter / Mattheus / Marcus / Lucas / och S. Paulus.

Wår HErre JEſus Chriſtus / i then Natten tå han för-

förrådder wardt / tog han
Brödet / tackade / bröt
thet / och gaf sina Lärjun-
gar / och sade : Tager och
äter / thetta är min Leka-
men / som för eder vtgif-
wen warder / thetta giörer
til min åminnelse.

Sammalunda tog han
ock Kalcken effter Natt-
warden / tackade / gaf them
och sade : Tager och dric-
ker här af alle / thenna
Kalcken är thet Nya Te-
stamentet i minom Blod /
som för Eder och för mån-
gom vthgutin warder til
Syndernas förlåtelse.

Thetta

Thetta giörer / så offta i dricken / til min åminnelse.

Tandarijton renáckot mitzi ock Bísſun mitzi ? Rẁe.

jẅni hátte renáckot rẅe:

Thaan chijre, nijr hátte pætton nijre jẅs anckaróppan, ock nijre hẅrítt Mock, taan maranijto tarásſi ock bachittan, chéko mattarútti chijr hátte maranijto.

Renáckot, Kónna nijr, taani únnar Kinz nijr mátzi Simockan hátte, chijr ſinkáttan nirẅna ſuhwijvan mattarutti maranijtẅn, Konna nijr chíckhæ ock nickhícke ſheû, Kónna, ſinga chijr bakíttan, chécko mataétt Renáppi maranijto, jẅni hatte chíckhæ ock nickhícke ſheû.

Hwad nytta hafwer thetta ätande och drickande med ſig? Swar:

Thet gifwa thenna Orden tilkänna:

LUTH. & Verſio.

För Eder vthgifwin och vthgutin til Syndernas förlåtelſe.

Nemliga / at oß i thetta Sacra-

Sacramentet / Synder-
nas förlåtelse / Lijf och Sa-
ighet / genom sådana ord
gifwen warda ; Ty ther
Syndernas förlåtelse är /
ther är ock Lijf och Salig-
het.

ãnundin nitaato jw̃ni mítzi ock Bísſun mítzi, renáckot mochijrick maranijto? Rw̃e.

Mítzi ock Bisſun mitzi, matta nítáto, renáckot mochijrick maranijto, ſuck mamaræckhíckan jw̃ni:

Taan chijre, nijr hátte paétton nijre jw̃s ckaróppan, ock nijre hwrítt ſamináckot ſock, taan maranijto tarasſi, ock bakítn chéko mattarútti chijr hátte marajto.

Jw̃ni Oráti múckan, ock Kítzi Sacchee-an, taani únnar, Kinz nijr mátzi Simocn, ock chéko Renáppi, Nooton hatte, an únnar oráti múckan, hattéu ock eko jw̃ni oraati múckan pwhw̃, Chriau, Kónna, hwrítt Manétto, bakíttan hwijvan chirw̃na mattarútti chéko chijtte maranijto.

Huru kan lekamligit åtande och dric-
kande giöra sådana mächtig
ting? Swar:

LUTH. & Verſio.

Åtande och drickande giör the
intet/ vthan Orden som hå
stå:

För Eder vthgifwen och
vthgutin til Syndernas
förlåtelse.

Hwilka ord åro huf-
wudstycken i thetta Sa-
cramentet. Och hwilker
som Troo sätter til samme
Ord/ han hafwer thet th
innehålla och lyda / nem
liga Syndernas förlå-
telse.

Chéckω Renáppi taíman mitzi jῶni, nijr
*Vínckan jῶs ock ſaminácko*t *Mock*
hωríſſo? Rῶe:

Maranijto rarokiútto, (paéntor) mátt
chéckω nutzi ock matta chéckω Bís-
ſur

ſun mitzi, ock pijri renäckot maranijto, huritt, Kitzi hurit; Kónna jõni ſijs hõritt, mochij, mochæærick hõritt, Keekõ Nooton hätte, taan únnar oraati muckan: Thaan chijre, nijr hätte paétton nijre jõs anckaróppan, ock nijre ſaminäckot Mock, taan maranijto tarásſi, ock bachittan chéckõ mattarútti chijr hätte maranijto. Konna chékõ Renäppi, matta hätte Nooton taan jõni Oraati múckan; ſuck tritææ, aétticke, jõni Renäppi, mattarútti ock matta hõrit, Konna jõni rõe (Taan chijre) quijramen hõrit Nooton.

Hwilken vndfår thetta Sacramentet wärdeliga? Swar:

Faſta och lekamliga bereda ſig/ är wäl en vthwärtes Tucht: Men then är rätteliga wärdig och wäl ſkickat/ ſom troo ſätter til thenna orden/ LUTH. & Verſio.

För eder vthgifwen och vthgutin til Syndernas förlåtelſe.

Men then som thenna orden icke troor / vthan twijflar / han ær owärdig och oskickelig / ty thetta Ordet [för Eder] kräfwer trogen hierta.

Renäckot chirũna Nisiaanus, Pinoaéttæt, Âquaéttæt, ock pijri Renäppi chékω mätta nitaato chintika mamaræckickan, qui sixi quijramen pæntũre chintika maranijto, taan hωritt Manétto, singa Saétbock ock singa Pischeeo.

Verſio. Sälunda skole edre Barn / Söner och Döttrar / vnga Dränger och Pijgor / samt flere andre menniskior / snarligen beflita sig om / at lära befalla sig Gudi Morgon och Affton.

Huru

Huru man må lára vngt folck befalla sig Gudi Morgon och Affton.

Singa chir chísko hátte Kavvín Kattúnga, chijr pæata chirona ſuhvvijvan jũs ock chícko, mochæarick mochijrick hwrítt Manétto, renáckot : Taani Rwaénſe, hwrítt Manéttos Nũks, ock taani Rwaénſe hwrítt Manéttos Niſſiaanus, ock taani Rwaénſe hwrítt chíntika Manéttos, Kitzi.

Singa chijr jũni hátte maranijto, apítzi chijr mattáppin, taani chirũna Kuttogh, aetticke chijr ock matta táppin, ſuck maranijto ſíxi chirũna chíntika rũe: Nũk nirũna, &c. ock Nooton, aétticke chijr ock ſaminácko hátte únnar tancketitt chíntika rũe :

NIjr Keene chijr, nirũna Hocquaés ſungs Nũk, thaan JESUM CHRISTUM, chijre mochæærick tahóttamen Niſſiaanus, Kónna chijr, únnar Boquickan, hátte hũrít, hícka oraathon nijr úſka ſuhwijvan manúnckus ock hviſaſſi, ock nijr chíntika maranijto taan chijr, Kónna chijr, mátta tritææ chéckω nijr ſimáckot hátte maranijto, Chijr ock jócke ta-

hóttamen hícka orathon nijr, úſka ſuhwijvan ſevaraénda, ock úſka ſuhwijvan manunckus, Kotz nijre chíckhæ ock ſuhwijvan chékω nijr maranijto chijr tahóttamen. Konna nijr paétton chijre rankúnti nijr ſuhwijvan, nijre jω̃s ock chícko, ock ſuhwijvan chékω nijr hátte, thaani chijre Âlaénſkan, chirω̃na hω̃rítt Vinckan Wopæck Kalebackſchaétti, pasſeera Saccheeman, pasſeera Vínckan Manétto, hícka orathon nijr, Kotz Manúnckus Manétto, mátta moſhjũtamen nijr, Kitzi.

Sínga chijr jω̃ni hatteeu maranijto, maétſi mátzi thaani chíntika náha hω̃rítt Manéttos Rωaénſe, taan chirω̃na Hackiháckan ock pijri renáckot chirω̃na maranijton, ock ſíxi maranijto chíntika, Kiútte ſaminãckot Théruah, renãckot Tæræn hωrít Manéttos chísbo Simóckan, Saétbocks Téruæh, aétticke ock pijri hωrítt Zemijran chíntika, chékω chijr tahóttamen.

När tu vpſtår om Morgonen / ſkal tu tig ſåledes Gudi öfwerantwarda och befalla.

I Namn Faders och Sons och thens H. Andes Amen.

LUTH. & Verſio.

Sedan ſkal tu falla på Knå / eller ſtå /

tå / och låsa Fader Wår och Troon /
och thenna litzla Böön.

JAg tackar tig / Min kåre himmelske Fader / genom JESUM Christum tin ålskelige Son / at tu mig i theßo Natt for all skada och Fahrlighet så nådeliga bewarat hafwer / och beder tig / at tu ock i thenna Dag / wårdigas mig bewara för Synder / olycko och alt ondt / at mitt lefwerne och alla mina gårningar måge tig behagelige wara: Ty jag befaller mig / min Kropp och Siål / och alt-

sammans i tina händer / tin helige Engel ware med mig / at then onde Fienden icke får någon macht med mig / Amen.

Sedan gack i then Hel. Treefaldigheţ Namn på titt arbete / och siung någon tröstelig Psalm / som är Tijo Gudz Bod / Morgon Psalmerna / ther af får tu godt mood och warder wälsignat.

Piſcheeo, ſinga chijr mätzi chavínn, renäckot pæata chijr, mochæerick, mochijrick, Saccheeman, Hocquæſſungs ock Hackings hõrítt Manétto. Taaní Rwaénſe hõrítt Manettos Nõkz, ock Niſſianus ock chíntika Manéttos, Kítzi.

Om afftonen / när tu går til Sång / ſkal tu tig ſåledes Gudi befalla.

I Namn Faders / och Sons / och thens H. Andes / Amen.

NIjr Keene chijr, nirõna Hocquaésſungs Nõk, taan JESUM CRISTUM, chijre

chijre tahóttamen Nisíiaanus, Kónna chijr, únnar chíſckvícking hátte hõrít, hícka oraaton nijr, uſka ſuhwijvan manúnckus ock huiſasſi, ock nijr chíntika maranijto taan chijr, Kónna chijr, mátta tritææ; ſuck bachíttan chéko nijr hátte mataétt maranijto, ock chijr únnar Boquíckan, tahóttamen hícka oraaton nijr, Kónna nijr paétton rankúnti chijre, nijre jõs ock chíko, ock ſuhwijvan chéko nijr hátte taani chirõna Âlænskan, chirõna hõrít vopaéck Vinkω Kalebackſchétti paſeera Saccheeman, paſeera vinckan Manétto, hatteeu æppe nijr, Kotz manúnckus Manétto, mátta moſiúttamen nijr, Kitzi.

LUTH. & Verſio.

Tag tackar tig / Min kåre himmelſke Fader / genom JEſum Chriſtum tin ålſkelige Son / at tu mig i thenna Dag ſå nådeliga bewarat hafwer / och beder tig / at tu wårdigas förlåta mig alla mina Synder / med hwilka jag tig

tig förtörnat hafwer / och mig i thenna Natt nådeliga bewara wille: Ty jag befaller mig / min Kropp och Siål / och altsammans i tina händer / tin helige Engel ware med mig / at then onde Fienden icke får någon Macht med mig / Amen.

Horit chintika, ſinga chijr tahottamen mítzi ock Biſſun mítzi, renackot chijr rwe.

Wälſignelſe / tå man går til Bords.

SUhwijvan Skinck, næmæn taan chijr Hocquæsſungs ock Hackings mochæærick, mochijrick Saccheeman vínckan Manétto, ock chijr paétton mítzi Vónni ſuhwijvan ſheû, chijr tackeenæ chijre hæritt Laénſkan, ock paétton mítzi, ſuhwijvan chéko chíckhæ, chijr tahottamen.

Keene

Keene ítta Nw̃K, Keene ítta Nisſiaanus, Keene ítta hw̃rítt chintika Manétto, renáckot ſchijr hátte úſka Rhoomo, Kinz ock ſévvo ock thaan rhoomo! Kitzi

Alles ögon ſee til tig/ himmelens och jordenes HErre / tu nåderijke Gud / och tu giſwer Maat them allom altijd. Tu vpláter tin goda hand/ och giſwer åta allom them ſom lijf och anda hafwa / efter titt behag. Verſio.

Tack och åhra ware tig Fader / tack och åhra ware tig Son / tack och åhra ware tig Helige Anda/ ſåſom thet warit hafwer af begynnelſen nu och altijd/ och ewiñerliga/ Amen.

Alles ögon lijta til tig HErre / och tu giſwer them Maat i ſinom tijd. Tu vpláter tina hand / och alt thet ſom lefwandes år máttar tu til behagelighet. LUTH.

Åhra ware Fadrenom och Sonenom och then he-

lige

lige Anda / såsom thet warit hafwer af Begynnelsen / nu och altijd ifrån Ewighet til Ewighet / Amen.

Singa únnar chíntika tarássi , chijr rũe, Nũk nirũna , ock únnar aéppe chíntika.

O chijr Hocquaésſungs ock Háckings mochæærick , mochijrick Saccheeman, Vinckan Manétto, maranijto nijr ſuhvvijvan hũrít , ock jũni Mítzi ock Bísſun, chéko chijr núſko paétton , thaan nirũna chíckhæ , maranijto ſamináckot , ock pæt nijre chirũna chintika tahottamen , Konna nijr únnar mítzi hurít , Konna, chijr mátta ſiringue , taan chijre Nisſiaanus JESUM CHRISTUM nirũna mochæærick mochijrick Saccheeman , Kitzi.

Sedan efter then Bönen ſkal tu läſa Fader Wår : och thenna efterföljande Bön:

Verſio. O Tu himmelens och jordenes ſtora HERRE / Barmhertige Gud / giör oß allom godt / och thenna

thenna maat och dryck / som tu förlånt hafwer til wårt vppehälle / giöz täckeliga / och gijf oß tina heliga Råd / at wij thenna Spijs förtäre skäliga / så at tu icke blifwer förtörnat ther öfwer ; Genom tin Son JEſum Chriſtum wår HErra / Amen.

WÄlſigna oß HErre Gud himmelſke Fader / och theßa tina Gåfvor / ſom tu oß til Kroppens vppehälle mildeliga förlånt hafwer / gijf oß tina heliga Råd / at wij them skäliga / och vthan tin Förnelſe / nyttia och bruka någe / genom tin Son JEſum Chriſtum wår HErra / Amen. LUTH.

Mochæa-

Mochæærick Keene Sínga chijr mitzi hatte, ock bísſun mítzi hátte, rõe :

KEene itta, Hocquaésſungs ocк Hác-kings mochæærick mochijrick Sac-cheeman, Vinckan Manétto, chijr hõa Vínckan, ock chirõna tahottamen, chijr hátte taan roomo ſheû. Chijr paétton mítzi ſuhvvijvan mvvs chéko chícкhæ hátte, ock manúnckus Ahas tancketítt Nisſiaanus, chijr hõa paétton mítzi, chécko põhw thaan chijre.

Keene ítta Nõk, Keene ítta Nisſiaanus, Keene ítta hõrítt chintika Manétto, renáckot chijr hátte úſка Rhoomo, Kinz ock ſévvo ock thaan rhoomo ! Kitzi

När tu hafwer åtit och druckit ſkal tu giöra thenna tackſäijelſen:

Verſio. TAckſäijelſe ſkee tig himmelens och jordenes gode HERRE/ Barmhertige Gud / tu allena är god / och tin Nåd warar ewinnerliga. Tu gifwer allom them ſom lijf hafwa ſina föda / och Korpungomen gifwer tu theras vppehälle/ ſom ropa til tig.

Tack och åhra ware tig Fader/ tack och åhra ware tig Son / tack och åhra ware tig helige Ande / ſå-

ſom

ſom thet warit hafwer af begynnelſen/nu och altijd och ewinnerliga/Amen.

TAcker HErranom/ LUTH.
ty han är good/ och hans Mildhet warar i Ewighet/ han gifwer diuren ſina fôdo/och Korpungomen ſom ropa til honom.

Åhra ware Fadrenom/ och Sonenom och then helige Anda/ &c.

Singa jũni chíntika tarasſi, chijr ſíxi tijrue: Nũk nirũna, ock unnar aéppe chintika.

NIjr Keene itta tahóttamen Hocquæſſung Nœk, Kónna ſuhvvijvan huritt, chijr paétton rankunti nijre ock ſuhvvijvan Renappi, mochij núſko, ock Kítzi, Konna chijr, únnar mitzi ock Biſſun hátte núſko paétton, chéko nijr úſka chirũna vínckan Älænskan taîman hátte. Ock nijr chín-

chíntika maranijto taan chijre, Konna chijr pææta nijre chirw̃na chíntika tahóttamen, Kotz renáckot nirw̃na Hvvättei poon ock jw̃s mítzi, hátte faminácko t, renackot ock chirw̃na mamaræckhíckan, faminackot nijre chíckhæ févvo, taan chijre Nisfiaanus JESUM CHRISTUM, nirw̃na Saccheeman. Kitzi.

Sedan efter then Bönen / läser man Fader Wår / och thenna efterföljande Böön.

Verſio. Wij tacke tig kåre himmelſke Fader / at tu alt godt gifwer oß och allom Menniſkiom af blotta Nåd / och enkannerliga / at tu thenna Maat och dryck hafwer oß beſkärt / ſom wij af tine milde hand anammat hafwom. Och wij bidie tig / at tu wille gifwa oß tin heliga Nåd / at ſåſom wår kropp / bröd och kött ſig til födo gårna añañar / altſå ock titt ord må wedergwecka wår Siål altijd / genom tin Son JEſum Chriſtum wår HErra / Amen.

LUTH. Wij tacke tig kåre himmelſke Fader / för alla

alla tina wälgärningar / och enkannerliga för theßa tina Gåfwor / som wij af tine Mildhet vndfångit hafwe / och bidie tig om tina heliga Råd / at såsom kroppen sin lekamliga Spijs / ther med han vppehålles / anammat hafver / må ock så Siålen med tin heliga Ord allestådes vederqweckt warda / genom tin Son JESUM Christum wår HErra / Amen.

ijs hátte ock hårít Malæckhickan, thaan ſuhwijvan ckéko Renáppi hátte maranijto, Kónna

ſuhwijvan Renáppi hátte jõni næmæn, mochij Krinkõmen ock tritæ, thaan ſheû maranijto.

Huus-Taflan/

eller

Några Sententier af then H. Skrift/ för alla Ständ/ ther af hwar och en må hafwa en Åminnelſe och Förmaning/ at achta och wårda hwad hans kall kråfwer:

Thaan mochijrick Saccheeman chintika, ock thaan Kiútte Vickan Saccheeman chintika, ock thaan pasſeera Víckan Saccheeman chíntika:

Chíntika Saccheeman S. Pâvel rõe taam ciútte mamalackhíckan thaan Tim. nácha Cap.

CIútte Saccheeman chíntika ſheû hørít, ock ciútte Nitervus Rheenus, matta mochijrick Kattúnga matta mochijrick Bísſun mitzi, hurítt maranijto, ſínga pijri Renappi rarokiútto jõni mítzi ock Bísſun ock Vicking paéttor rankúnti, hørít Saccheeman taan maranijto

nijto chíntika, matta Kaccheeus, mátta manúnckus mátta niſketij: ſuck vinckan Saccheeman, mátta quirútteme, mátta quijramen ſuhvvijvan chéko pijri Renáppi hátte, vickômen horít hátte, horít Nisſianus hátte, æppe ſuhwijvan hurit, mátta Kins chiſickωn.

Kör Biſkopar / Predikanter och Lärare. 1. Timoth. 3. v. 2. 3.

En Biſkop ſkal wara oſtraffelig / ene huſtrus man / wakande / nychter / ſidug / gåſtgifware / lärachtig / ingen drinckare / icke bitter / icke ſnijken effter ſlem winning; vthan mild / icke trätoſam / icke girug / then ſitt huus wäl föreſtår / then lydige Barn haffwer med all åhrlighet / icke Nychriſten. LUTH.

Chintika Saccheeman S. Pâvel rẽe, thaani ciúitte malæckhíckan, thaan Timoth. parénack cap.

Jẽni Saccheeman chintika, chéko hørít maranijto chintika, mochij nisſa Víckan Saccheeman mochij, mochijrick jẽni, chéko maranijto thaani Amaræckhíckan, ock quijramen tijrue amalæckhickan. Konna, malæckhickan rẽe: Chijr mátta háppihaan taîman, taan Kopham thẽn.

S. Paulus 1. Timoth. C. 5. v. 17. 18.

Verſio. The andelige Föreſtåndare/ſom ſitt ämbete wäl föreſtå / ſkal man hafwa i dubbel heder / och them ſom arbeta i Skrifften / och beflita ſig om / at lära andra then Boken. Ty Skrifften ſäger: Tu ſkalt icke band taga / til at igenlåta Munnen på thet ſtora diuret / ſom arbetar på then goda brödz Säden.

LUTH. The Präſter ſom wäl föreſtå / ſkal man hålla wara dubbel heder wärde / mäſt the / ſom arbeta i or-

det

det och lärdomen. Ty skrifften säger: Tu skal icke binda munnen til på oxan som tröskar: Och en Arbetare är sin löön wärd.

Thaan Ebr. Atack nácha cap.

Tritæe chijr chirŵna Saccheeman chíntika jŵni chijre hœrítt Manéttos amarackhickan, tijrue hátte, ock chijr matta bakíttan; suck tahottamen taîman, ock hatteeu, jŵni Saccheemans Nooton.

Ebr. Cap. 13. v. 7.

Tänker på Edra andeliga Förmän the som hafwa förkunnat Eder then goda Gudz Boken/ I skolen icke förskiuta them; Vthan heller älska och gärna anamma och behålla samma Lärares Troo. Verſio.

Tänker på Edra Lärare / the eder Gudz Ord sagt hafwa/ och efterföljer theras Troo. LUTH.

Chintika Saccheeman S. Pâvel Rœe, thaani cintte malæckhickan, thaán Corinth. Pæſkan cap.

Renáckot rœ̃e mochæærick Manetto, Kónna Saccheeman chintika, chéko pœ̃hœ̃ Wínckan malæckhíckan, Kotz matta ock mitzi, ock Bísſun hátte, úſka Vinckan malæckhickan.

1. Corinth. 9. v. 14.

LUTH. Så hafwer HErren ſkickat / at the ſom förkunna Evangelium / ſkola ock hafwa ſin Näring af Evangelio.

Thaan Galat. cinttas cap.

Suhwijvan Renappi, ché*kœ̃* quijramen pæntore malæckhickan, úſka Saccheeman chintika, jœ̃ni ock pææta rankúnti ſuhwijvan hœrítt chéko hátte, aéppe Saccheeman chintika, chéko tirue malæckhickan.

Galat. 6. v. 7.

LUTH. Then ſom vnderwijſat war-

warder med ordom / han dehle alt godt med honom / som honom vnderwijsar.

Taan mochijrick Saccheeman ; matta chíntika Saccheeman.

S. Paulus Taan. Rom. Atack nácha cap. rw̃e.

Suhwijvan renáppi, mochij maranijto, chéko mochijrick Saccheeman, jw̃ni ſittane rw̃e. Konna, ſuhwijvan chirw̃na mochijrick Saccheeman, hátte chijr úſka mochæærick mochijrick Saccheeman, Hocquæſſungs ock Hackings hw̃rit Manétto.

För werldzlig Öfwerhet.

Rom. 13. v. 1. 2.

Hwar och en ware Öfwerhetene / ſom wåldet hafwer vnderdånig / ty thet år ingen Öfwerhet / vthan af Gudi. LUTH.

Thaan Rheenus.

S.Pet. táni ciutte malæckhickan nacha cap.v.7.rẽe.

Chijr rheenus, vickẽmen hátte aéppe chirẽna Nitervus, aéppe hurit nitaato, ock pætton rankúnti Ãquææo Ráckans renáckot matta ſittane Ãquææo ſaminackot, Konna ock hẽrit manetto, mátta bakittan chirẽna chintika.

För giffta Mán.

1.Pet.3.v.7.

LUTH. **I Mán boor nár edra huſtrur med förnufft / och giffwer thet Quinliga kårilet (ſåſom thet ther ſwagaſt ár) ſina áhro / ſåſom ock medarfwingom til liſſens nåd : På thet idra böner icke blifwa förhindrade.**

Thaan

Thaan Nitærvus.

S. Pet. táni ciutte Amalæckhickan Nacha cap. V. ciutte, rw̃e.

Chijr Nitervus tahottamen chirw̃na Rheenus, ock chijr maranijto, renackot chijre rhénus rw̃e, renackot Sara maranijto ſuhwijvan chékw̃ Rhénus Abraham rw̃e, ock rw̃aenſe jw̃ni Rhénus Saccheeman, jw̃ni Kahæſſ Niſſianus chijr, ſinga chijr hw̃rit maranijto, ock chijr mátta renackot hwiſaſſe.

För giffta Quinnor.

1. Pet. 3. v. 6.

Hustrurna ware sina Män vnderdånige / såsom Sara war lydig Abrahå / och kallade honom Herre / hwilkens döttrar i wordne ären / om j wål giören / och ären icke så förfärade. LUTH.

Thaan Nw̃k ock Anna.

S. Paulus taan Epheſ. ciuttas cap. rw̃e.

Chijr Nw̃k ock Anna, matta maranijto chirw̃na

chirω̃na Nisſiaanus ſiringue, ſucк hatte chirω̃na Nisſiaanus, taan hurít ſuhwijvan maranijto ock taan Hocquaésſungz Vinckan Manéttos, hω̃rit Amaræckhíckan pæntω̃re, ock renackot jω̃ni hω̃rit Amaræckhíckan rω̃e: ſheu maranijto.

Fôr Fôräldrarna.

Epheſ. 6. v. 4.

LUTH. **I Fäder/reeter icke edor Barn til wrede/ vthan vpföder them med Tucht och HErrans Förmaning.**

Thaan Nisſiaanus.

S. Paulus taan Epheſ. ciuttas cap. rω̃e.

Chijr Nisſiaanus maranijto chéko chirω̃na Nω̃k ocк Anna rω̃e, taani mochæærick mochijrick Saccheeman Hocquæssſung ocк Hackings hωrit Manétto, Konna jω̃ni hurít; ſaminackot maranijto chirωna Nω̃k ock Anna, Konna jω̃ni ciutte chísbo Simocкan, ſaminackot rω̃e æppe ſe hatte, Konna, Hocquæsſung ocк Hackings Vinkan manétto, maranijto chijre ſuhwijvan urit, ock chijr thaan Rhoomo chickhæthani Hacking.

Fôr

För Barn.

Epheſ. 6. v. 1, 2.

I Barn warer hörige idra Föräldrar i HErranom / ty thet är rättwijſt; Hedra tin Fader och Moder / hwilket är thet förſta Bod / ſom löffte haſwer med ſig / på thet tig ſkal wälgå och blifwa lång lifwat på jordene. LUTH.

Taan Saccheeman Rhénus ock Saccheeman Nitervus.

S. Paulus taan Epheſ. ciuttas cap. rw̃e.

Chijr Saccheeman, maranijto ock jw̃ni, taan chirw̃na chalebackſchétti Renappi, ock ſinkáttan chikittw̃n, taan chirw̃na chalebackſchetti, tritæ ock chijr hátte ciutte mochæærick mochijrick Saccheeman, taani jw̃ni mochijrick ſaminácköt Hocquæſſung, ock jw̃ni mochæærick Saccheeman, hw̃rit Manétto, matta, matta Kékw hwiſaſſe.

För

För Huusbönder och Mat-Mödrar.

Epheſ. Cap. 6. verſ. 7.

LUTH. I Herrar/giörer ock thet ſamma emot them/ (Tienarom) och öfwergifwer Trug/ wetandes/ at ock ider HErre är i himmelen/ och för honom är intet anſeende til Perſonen.

Thaan Chalebackſchetti Renappi.

S. Paulus taan Epheſ. ciuttas cap. rẽe.

Chijr chalebackſchetti Renáppe, tahottamen maranijto Kékẽ chirẽna Hacking Saccheeman rẽe, aéppe mochijrick hwiſaſſe taani chirẽna chikæ ſaminackot, renackot Chriſto, matta maranijto chirẽna chalebackſchétti, renackot chirẽna Sacchéman ſuck jẽni næmæn, renáckot Renappi ſuck tahottamen matta. Suck renackot Chriſti chalebackſchetti, maranijto chéckẽ Hocquæsſung ock Hackings mochærick mochijrick Saccheeman vínckan Manetto tahóttamen, úſka chijrẽna

rõna chickhæ , æppe tahottamen. Chijr tritææ, chijr renáckot maranijto taan mochæærick Saccheeman hørit Manétto, ock matta taan Renappi , pæntor chékø hurít ſuhwijvan maranijto , jõni hurit taiman úſka Sacchéman vínckan Manétto, chéko únnar chalebackſchétti , unnar Saccheeman.

För Tienſte-Folck.

Epheſ. 6. v. 5. 6.

I Tienare/ warer hörige idrom lekamligom Herrom med råddhoga och båfwan/ vthi idor hiertans Enfaldighet / ſåſom Chriſto. Icke tienandes allena för ögonen / ſåſom menniſkiom til willia ; vthan ſåſom Chriſti Tienare / giörandes thet Gud wil/ vthaf hiertat / med wål- LUTH.

wälwiljoghet. Låter eder icke tyckia at j tienen HErranom / och icke Menniſkiom / wetandes / at hwad godt hwar och en giör / thet ſkal han igen få af HErranom / ehwad han är tienare eller frij.

Than Nitervus, chékω mátta Rhénus hatte, Kónna Rhénus anckaropp.

S. Paulus tani ciutte Amarackhickan', parénack cap. rw̃e.

Renackot Nitervus hurit ock matta pijr Rhenus æppe ſe hatte, jw̃ni Nitervus, ſuhwijvan Nooton hátte taan Hocquæſſung ock Hackingz hωrit Manétto, ock maranijto chintika Zeû Boquickan ock chiſchvicking. Konna, Nitervus puróque mattarutti, Konna renáckot Ãquæo chickhæ anger.

För Enkior.

1. Timoth. 5. verſ. 5. 6.

Thet

Thet år en rått Enkia/ som eensam år/ then sitt hopp sätter til Gud / och bliswer altijd i Böner och åkallan natt och dag. Men then som lefwer i wälluſt/ hon år lefwandes död. LUTH.

ThaanSuhwijvanRenappi.

Chintika Saccheeman Matth. taani haas Cap. rw̃e.

Suhwijvan chékω chijr tahottamen, Renáppi maranijto chijre, unnar maranijto chijr ock Renáppi, Konna jw̃ni hatte ſuhwijvan chisbo Simockan ock mochijrick Sacchéman chíntika.

För menige Man.

Matth. 7. v. 12.

Alt thet j willien Meñiſkiorna ſkola giöra eder / thet giören j ock them. Ty thetta år Lagen och Propheterna. LUTH.

Renác-

Renáckot ſuhvvijvan Renappi rõe, chéckœ mattarutti hátte maranijto.

O Vinckan hœritManétto,Hocquæs-ſung ock Hackings mochæærick mochijrick Saccheeman, nirœna Nõk, chirõna Tahottamen ſheeu chijr hatte, ock mátta tarásſi, chijr matta ſixi ſiringue, ock mátta apítzi bakánta, ock úſka chirõna mochæærick mochijrick Tahottamen, chijr bakíttan, ſuhvvijvan nirõna matætt ock mattarútti, Kékœ nijr hátte maranijto, nijr ſuhvvijvan Renappi, hátte (ſevarænda) mattarutti maranijto, æppe nirõna Nõk, ock Anna, nijr Renáppi hatte matætt ock ſimáckot maranijto, ock maranijto, Kotz chijr ſiringue mochæærick, chijre hõa nijr hátte matæt ock mattarútti maranijto. Ach, matta chijr tritææ, nirõna mattarutti, chékœ nijr ſuhvvijvan Renappi, hátte maranijto, ſuck O Hocquæs-ſung Nõk, qui ſixi chijr tahottamen nijr Renappi, chirõna Kalebackſchetti Nisſiaanus, Kónna nijr mochijrick ſevarenda hátte. Hícka, nirõna móckæærick mochijrick Vinckan Saccheeman, taan chirõna Rœnſe ſaminackot Saccheeman, taiman nijr uſka ſuhvvijvan manunckus, ock ſinkattan ſuhvvijvan manunckus nirõna, ckéko matætt ock mattarutti nijr hatte maranijto, Taan chijre Nisſiaanus, JESUM CHRISTUM, nirõna Saccheeman, Kitzi.

En

En Almännelig Skrifftermåhl. LUTH.

BArmhertige GUD och himmelske Fader / på hwilkens Barmhertighet är ingen ände / Tu som äst tålig / långmodig / och af stora nåde förlåter alla miſsgerningar / öfwerträdelser och synder / Wij hafwe / (ty wårr) syndat med wåra Fäder / wij hafwe miſshandlat / warit ogudachtige / och förtörnat tig / tig allena hafwe wij syndat / och illa giort för tig. Men tänck doch icke på wåra förra miſsgerningar / förbarma tig öfwer oſs snarliga / ty wij äre fast ålendige wordne. Hielp oſs Gud wår Frelsare / för tins Namns åhra skull / frels oſs / och förlåt oſs alla wåra synder / genom tin Son JEſum Christum wår HErra / Amen.

J ORA-

ORATIO DOMINICA
Lingua VIRGINIANA;

Ex Bibl. Virgin. Cantabrig. Nov. Angl. 1663.

NOoshun Kesukquot, Quittiana tamunach Kooweſuonk. Peyaumooutch Kukke tusſoo tamoonk. Kutte nantamoonk nen nach ohkeit neane Keſukquut. Numme et ſuongash afekeſukokish asſamaijneau yeüyeu keſukod. Kah ahquontamaj inneau numat cheſeongash Neane matchenehu queagig nuta quonta mounnonog. Ah que ſagkom pagunainnean en qutchhuaonganit. Webe pohquoh Wuſſinean wutch machitut. Amen.

ORA-

ORATIO DOMINICA

Lingua CARAIBICA

Insularum American. Ex Catechismo Caraibico P. Raymundi Breton, Auxerræ 1664.

KIoúmone titányem oubé-couyum, ſantiquet ála eyéti. Nembouílla biouboutou-mali--bátali. Maíngattê catou-thóattica ayéoula tibouic mon-ba cachi tibouic bali oubécou. Huerébali im--éboue bimále ouago lica huéyou icoígne. Roya--catou--kia--bánum hué-nocaten huiouíne cachi roya-buábalinhiouíne innocatítium buáone. Aca menépeton-oua-nattica toróman tachaouonnê ébouíroni. Irheu chibacaíquet --báoua touária toulíbani, han-nan--catou.

HERRANS Bööm.

FAder wår som åst i Himblom. Helgat warde titt Namn. Tilkomme titt Rijke. Skee tin Wilie / såsom i Himmelen / så ock på Jordenne. Wårt dageligit Bröd gif oß i Dag. Och förlåt oß wåra skulder / såsom ock wij förlåte them oß skyldige åro. Och inled oß icke i Frestelsen. Vtan fråls oß ifrån Ondo. Ty titt år Rijket / Machten och Härligheten i Ewighet / Amen.

Wälsignelse /

HERREN wälsigne oß / och beware oß. HERren oplyse sitt Ansichte öfwer oß och ware oß nådelig. HErren wände sitt Ansichte til oß / och gifwe oß en ewig Frijd. I Namn Faders och Sons / och thens Hel. Andes /

A M E N.

VOCABULARIUM BARBARO-VIRGINEO-RUM.

Additis passim locutionibus & observationibus Historicis brevioribus ad linguæ pleniorem notitiam.

Anno M DC XCVI.

De Deo, Cœlo & Temporibus.

MAnétto. Gud/Ande/Engel.
Manetto Nw̃k. Gud Fader.
Manetto Nisſiaanus. Gud Son.
Chintika Manetto. Gud then H. Ande.

Pæntor chijr : jw̃ni Manétto, matta nácha Manétto; ſuck, ciutte Manetto, hátte taani chichæ. Thetta ár ſå til förſtåendes / at ſamma Gud / icke ár tree Gudar / vthan / en Gud i warelſen.

Mochæærick, mochijrick hwrit, ock Vinckan Manetto. Then mächta ſtore / gode och nådefulle Gud.

Quinætzi ſuhvvijvan manotuttut maranijto. Then ſom ár ſå wijß och förſtåndig / at han kan giöra mächta konſteligit alt hwad han wil.

Hwrit Manétto. Good Engel.

Manunckus Manétto. Ond Engel.

Hócque, Hocquaésſung. Himmel / Lufft.

Mochijrick Hockung. Then ſtora Boningen (himmelens boning.)

Hocquæſſung oromat hátte. Himmelen ár långt ifrån oß.

Hocquæſſung mochæærick hwrit, ock mochæærick ſaminackot. Himelen ár mächta liuflig och ſkiön.

Hockockque. Måln / Skyy.
Hockóckque Vopáck. Hwitt Måln.
Hockocкque nélkæg. Swart Måln.
Chisfogh. Sool.
Chiſchvickhe. Dag.
Níppe Chísfogh. Måne / Tungel.
Boquickan. Natt.
Aránck. Stiernor.
Kuun. Snóó.
Kuun pævvo. Thet snógar.
Súckra. Rágn.
Suckrat. Thet rágnar.
Suckrat mochijrick. Thet rágnar hårdt.
Tancketitt ſuckrat. Thet rágnar ſackta. Duggar smått.
Pajáckock. Dunder.
Pajáckok pævvo. Thet begynner at dundra.
Schácckhan. Wäder / Blåſt.
Mochijrick Schácckhan pævvo. Thet kommer ett hårdt wäder. Sådant hårdt wäder kallas en **Trawaat** / hwilket är en wäderyl / ſom kommer med itt ſwart blått måln / och förer kull Ekarna i Skogen ſom åre tree famnar tiocka / ſamt Skeppen vppå hafwet.
Kattææn. Åhr.
Chiſchvicke, æppan. Dag.
Boquickan. Natt.
Ciutte æppan. En Dag.
Apitzi Apóngo. Thet blijr ſtraxt dager.
Apongor. I Morgon.
Niſſochkenácka. I Öfwermorgon.

Oróck-

Oróckquæ. I Går.
Sittbock. Affton.
Sættbock,Sippáhe. Om Morgon bittida.
Oroquíckan. I Morgon quáll.
Oroquícke. Middag.
Apítzi piſcheeo. Thet blijr ſtrax mórckt.
Sichkongor, Sícquangh. Warm.
Mætzi Hócquem. Thet blijr wacker tijd/ſoñarlijkt.
Hvvijnaminck. Sommaren.
Níppenæ. Midſommar.
Uránda. Warmt/hett.
Nijr uránda hátte. Jag ár warmer.
Takócko, Takockque. Höſt.
Kintz Takócko. Thet lijder áth höſten.
Kintz Taróxo. Thet blijr myckit orent.
Suckra mochijrick pævo. Thet kommer longſamt rágn.
Hurit Takócko Schácckhan. Wackert höſtewäder.
Rhoongor, Sijkongor. Winter.
Thævo. Kalt.
Dakótze Rhoongor. En kall winter.
Dakotze. Kalt.
Nijr dakotze. Jag frys.
Tænda. Eld.
Jõni tænda mochijrick uranda pætton. Thenna elden gifwer myckin warma ifrån ſig.
Ciutte chiſchvickan. Dag och natt; ett dygn.
Haas Kucknuckhácki. En Weka.
Ciútte chísſogh. En månadz tijd.
Uſka Rhomo. Många åhr ſedan/ longoſedan.

De

De Homine & ejus Partibus.

Renappi. Menniſkia.
Jũs. Kropp/ Kött.
Chícko. Siál.
Chickhícke. Lefwa/ ſtundom tages thet ock för Siálen.
Hwijl, Wijr. Hufwud.
Mock. Blod.
Mijrack. Håår.
Hackalau. Ánne.
Hwitangaa. Nacke.
Schinck. Óga.
Niſa Schinck. Bägges ógonen.
Wikijwan. Náſa.
Hittaock. Óra.
Chriſtau. Hóra.
Chriſtau, nijr apitzi oráti muckan, Hór/ jag wil rátt nu hålla itt taal.
Tũn. Munn.
Siættũn. Läppar.
Wichtũn. Skägg.
Wippit. Tand.
Manaénnu. Kindbeen.
Mamaumanar. Ögnebryn.
Hijrano. Tunga.
Hucque. Haka.
Quekángan. Hals.
Kuntackan. Strupa.
Pωhω. Roopa.
Nach, Ãlænſkan, Laénskan. Hand.
Theromángan. Arm/ ófwerleden på armen.

Hwiſ-

Hwisſquan. Armboga.
Onáck. Nedra dehlen på armen / ifrån armbogan til handen.
Wíckan. En fambn.
Hopokan. Rygg.
Hutucki. Axlar.
Thorhai. Bróſt.
Chitto, Kitte. Hierta.
Tritææ. Tánckia.
Kotz chijr mochijtick Krinkω̃men tritææ. Hwij áſtu ſå i diupa tanckar.
Jωnáckan. Bróſt/ miólk.
Hwattei, Nωttæſſungh. Buuk.
Room. Låår.
Hickquockan. Been.
Hoquijran. Tiocka benet.
Siææt. Senor.
Hoppæœock. Ådrar.
Zijt. Foot.
Hícchas. Nagel.

De Sexu.

RHenus. Mann.
Ãquæo. Qvinna.
Nitærvus. Huſtru.
Hirusſus. Gammal Mann.
Hauſis, Hauſiſſe. Gammal Qvinna.
Nω̃k. Fader.
Anna, Kahæſſ. Moder.
Mæmynder. Lijte Barn.

Nisſiaa-

Nisſiaanus. Son / Dotter.
Pinættæt. Goße / Pilt.
Ãquættæt. Pijga / Dotter.
Nijlon. Fáſtemó.
Hisſimus, Nijlum. Broder / Syſter.
Rúnkaſis. Slächt.
Dángus. Swåger / Swägerſka.
Pwróquæ. Skókia.

De habitu Corporis externo.

Wópe Quijvan. Hwitt kläde / lakan / ſkiorta.
Sakock quijvan. Kiortil.
Quijvan täckquin. Kläde ſom the Barbarer hafwa om ſig.
Hââs täckquin. Skinn ſom the Barbarer ha om ſig.
Hââs. Huud / Skinn.
Kackwn. Strumpor.
Síppack. Skoor.
Nõttäs, Nœttæſung. Pung / lijten poßa.

De Natione, Statu & Officiis.

AKoores. Swänſke.
Senaares. Ängelſke / Tyſkar / Holländare.
Akoores nitaato ajuttamen, The Swänſke äre gode Krigsmänn.
Sacchéman. Herre / öfwerman.
Sacchéman chintika. Andelig Man / Präſt.
Machijrick Sacchéman Chintika. Biſkop.

Mochij-

Mochijrick Saccheman. Wärldzlig höög Herre / werldzlig Öfwerhet.
Mochærick mockijrick Sacchéman. Högsta Regent.
Siríngue Saccheeman. Stráng Öfwerhet.
Víńckan Saccheeman. Nådig Öfwerhet.
Hωhætaa, Hω̃a. Allena.
Saccheeman mátta niſketij. Gifmild Öfwerhet.
Quinaétſi nitáto. Then ſom är myckit konſtrijk til at giöra en ting / ſå at ingen öfwergår honom.
Chalebackſchaétti. Fattig / tiggiare / tienſtedráng / tienſtepijga.
Chícke. Han lefwer.
Minamærſo. Siuk.
Anckarop. Dödd.
Hacking taato. Begrafwen.
Matta nijr minamærſo. Jag är friſk och ſund.
Nijr minamaſſo. Jag är ſiuker.
Nijr nickhícke. Jag har good hälſa.
Quirutteme. Tråta / kijfwa.
Ajutte. Föra krijg / örliga.
Ajutte mattáque. Enwijges kamp.
Specie Renappi. En wederlijk.
Mattapping. Sitta neder och hwijla.
Táppin. Sitta.
Packk. Gråta.
Krickſe. Lee.
Sevaraénda. Bedröfwat.
Mochijrick ſevarænda hatte. Wara myckit bekymrad.
Pockquijra. Trötter.

De

De Domo & ejus requiſitis.

Wickωmen. Huus.
Wíckching. Bygning/ koija/ boning.
Hóckung. Hóóg bygning/ himmelen.
Rackans. Skålar/ faat.
Nephoones. Skedar.
Paxíckan. Knijf.
Tamahickan. Yxe.
Huperénna. Hacka.
Masſappi. Koraller/ ſteenpärlor/ ſom äre glaſerade eller målade.
Étzkans. Nåål.
Parakíckan. Bóßa.
Aruns. Pijlar/ kulor.
Máhares. Hullingen ſom ſitter i ändan på pijlen.
Apiſackan. Bågeſträng.
Quijvan. Kläde/ Lärefft/ frijs.
Wópe, Wopæk. Hwitt kläde.
Woope Quijvan. Hwitt lärefft/ ſkiorta.
Mæckhhchæck. Rótt.
Maéckhhchæck Âquijvan. Rótt frijs/ rótt kläde.
Cavínn. Säng/ liggja.
Catúnga. Sofwa.

De Requiſitis Domûs.

SIjs. Mehr.
Matta chijr ſijs catturga. Soof intet mehr nu.
Hóckung pæwo. Stat vp.

Hóc-

Hóckung pæwo ſixi. Stat vp ſnart.
Hácking taan. Gak neder vth förr trapporna.
Darraſymi, Rattſimo. Drómma.
Mamantickan. Speel.
Malæcкhickan. Book.
Aamaræckhickan, Mamaræckhickan. Breef/Book/ Paper.
Gũs. Spijk.
Hopíckan. Bóßa.
Puncк. Kruut.
Háchi. Stofft.
Taénda. Eld.
Mochijrick taénda. Stoor eld.
Tancкetitt taénda. Lijten eld.
Sanckhickan. Eldföre.
Hopóckan. Tobakspipa.
Hurit Siſcко Hopockan. En wacker Leerpipa; the Barbarer giöra tobakspipor / af rött/guult och blått leer / ſom i thet landet finnes myckit fijnt.
Huritt Asſaénn Hopóckan. En wacker ſteenpipa. Ty the Barbarer giöra ock Tobakspipor af hwijta/ grå / gröna/ bruna / ſwarta och blå ſtenar/ hwilka finnas ſå blöta / at de kunna med knifwen täljas / och deraf giöras pipor til en half alns längd.
Máhales. Flinta.
Kiſkhickan. Breed yxe.
Sinnus. Kittil.
Wickhanim. Kooka.
Suckhóckan, Lijm.
Chirũkha. Band eller reem ſom man binder med.

Tack-

Tackcheene, Lät vp dören.
Caphan, Lät igen dören.
Tancketitt Skijk. Smått gråäß eller hóó.
Maranijto täckhan. Hugga hwed.
Pææt täckhhan. Bär hijt hweden.
Maranijto taéndä. Giór en eld.

De Aquis.

Bij. Wattn.
Mochijrick Bij. Stora ſión.
Tancketítt Bij. En lijten ſió.
Sitemésſung. Siöſtranden.
Sippúsſing. En kijl/in lopp/inſtröm.
Tamäckhan. Floden/ när watnet faller 6. tijmar vpp.
Hickan. Abben/ när watnet faller 6. tijmar vth igen.
Säckhang. Blåſt.
Mochijrick Sackhang Bij hätte. Thet är ſtor ſtorm på ſión.
Mätta Säckhang Bij hätte. Thet är ſtilla lugnet på ſión.
Wíſsacka. Bäſkt/bittert/ſtarkt.
Wíſsacka Bísſun. Starkt öhl/dricka.
Mochæærick, Wíſsacka Bisſun. Brännewijn.
Nijr mätzi Ana mochijrick Bij. Jag wil fara ſiö-wägen.
Matta nijr jõni Aana. Mig lyſter intet then wägen.
Sísko. Leer.
Mäckæck Sísko. Röödt leer.

Wopæck

Wopæck Sisko. Hwitt leer.
Neskæck Silko. Blådt leer.

De Brutis Reptilibus.

TAmaaque. Båfwer / skinn.
Tymmæ. Ulf / warg.
Tymmæ Hææs. Warg-skinn.
Hóckus. Råås.
Sijmamis. Kaneel diur.
Nahanum. Åspann.
Nahanúm hææs. Åspaans skinn. Seer vth som warg-skinn / men är til stoorleken mindre.
Húnnekijk. Utter.
Hwijningus. Mynck. Seer vth som foder Sablar.
Hanícquai. Ekorn. Finnas twånne slag / gråå och swarta / men inga róda.
Kwskus. Swijn.
Hokook. Orm.
Hoppæck. Mask.
Damáskus. Råtta / desmans skinn.
Arúm. Hund.
Kræænamen Arúm. Hålt fast hunden.
Képton Arúm. Bindt hunden.
Hartõ. Hiort.
Pæmyy, Hwijs. Fett / talg.
Mackh. Biörn.
Manúnckus mochijrick Singwæs. Then onda stora Kattan / eller Leijon.
Sinquættæt, Singvæs. Loo / Katta / Leijon.
Singues Hææs, Sinquættæt Hææs. Looskinn.

Mochijrick Sinquættæt Hææs. Leijonhuud.
Mackh Hææs. Biórnhuud / ſkinn.
Nijr pætton máramen Hartõ Hææs. Jag bár med mig til at ſálja hiortehudar.
Chéko taíman. Hwad wil tu hafwa igen.
Quijvan aétticke. Hálſt wil jag hafwa kläde.
Matta âquijvan hatte. Jag har intet kläde.
Chéko. Hwad då?
Sínhws ock râpe quijvan. Jag har en kittil och hwitt lárefft / eller en ſkiorta.

De Piſcibus.

LAmææs. Fiſk.
Haamo. Sill / then ſtora Sillen.
Haamæs. Then ſmå Sillen.
Túlpa, Turpa. Skólpatta.
Mamaare, Dwalt. Ett ſlags Fiſk / ſeer vth náſtan ſom Lax / men icke ſå ſtoor och ródachtig innan ſom Laxen / vthan har hwitt kött.
Hvvísamick. Dickop; ſeer vth ſom Laakar / och ár náſtan ſå ſtoor / Men har tunt och bredt hufwud och munn / lijka ſom en Simpa. Han har en long hwaß tagg på hwardera ſijdan om munnen / hwaßa ſom Sylar. Har blótare kött án lakan / och ár icke myckit benug.
Tzáckamææs. Ål. Ther finnes icke många ſtoora Ålar / vthan ſmå / och náſtan torrachtige.
Merættæ. Kráfweta.
Kakickan. Abbor.
Maéckæck Skinck. Ródóga eller Mört.

Paéſkon

Paéſkon Skinck. Nije ögon eller Neijonögon.

De Volatilibus.

Sẽræus. Fogel.
Kínthω. Flyga.
Sickenem. Kalkoon/ Hónß.
Wooæ. Ägg.
Homijmi, Mijmi, Kaak. Dufwor.
Cahaak. Gåååß/ gáß.
Hvvijquinck. Ander.
Pomúttamen Hvviquinck. Skiuta Ander.
Skeenach. Traſt.
Mæræck. Gråå.
Mæræck Kaak. Grå Gáß.
Waépæck Kaak. Hwijta Gáß.
Mochijrick Wópæck Siorens Kaak. En ſtoor hwijt Fogel / ſeer vth ſom en ſtoor Gåååß / eller Swaan / ſom ther å orten wankar både Winter och Sommar.
Turr. Swaan.
Taræcka. Tranan.
Mochijrick maéræck Siorens. Then ſtora grå fugelen eller Tranan.
Aáhas. Kråkan.
Manúnckus Ahas. En ond Fogel / Korpen.
Skappe. Ål Kråkan.
Tzackamææs Aahas. Är en ſwart fogel / ſå når twå gångor ſå ſtoor ſom en And / och har ſådant Nääf / och halſen lång och ſmaal / duger intet för en Chriſten at äta. Han kallas Ål Kråka/

therföre at han vpswälger smala små ålar/ och wistas förthenskull mäst wijd watnet/ som något strömt är.

Skeenack. Traſtar. Tanketitt manunckus Sioens. Små onda foglar / eller Magiis Tiufwar. The åre swarta och hafwa en röód rand vppå wingarna; Och åre the liitet större än Swalan/ nästan som Traſtar. The flyga skocketals/och ther en flyger neder/ ther slå the sig alla ihoop neder. The åre snåla på then Landz-Säden som kallas Magijz, alt ifrån thet hon går i Ax/ och in til thes hon om höſten in bärgas; Therföre kallas the ock Magijs-tiufwar.

Moopes. Loom.

De Rebus Sylveſtribus.

Hácking. Skoog.

Ooromat Hácking nijr taan. Jag går långt bort i Skogen.

Skækkung. Róór och hwaß ſom wäxer wijd Siöſtranden.

Hættog. Träd.

Chũ. Tall Träd.

Sikáttag. Een.

Sijmi Táckhan. Walnöte-Träd.

Tackquiménſi. Swart Nötebom.

Nackin Táckhan. Ek.

Sállienbras. Longa trän / ſom hafwa gröön barck/ och åre wälluchtande.

Táhkan. Hwed.

Quisk-

Quiskhaamen Tahkhan. Hugga hwed.
Tappanáckhan. Spånor.
Néckeck. Barck.
Hácking. Jord.
Skijk. Gråås / som år och myckit i Skogen / grofft och högt.
Aana. Wåg.
Púmska. Gå sachteligen.
Schameera. Lópa.
Mochæærick Schaméra. Lópa hårdt.
Undaque Aana jõni Aana. Then ther wägen.
Hacchihácken. Plantera.
Hacchicháckan jaeſkung. Plantera Magijz, som år Landsens egenteliga Sååd.

De Aromatibus.

Mamantíckan. Perſker / Plommon.
Mamantíckan takhan. Perſiker eller Plommon tråd.
Schúntach. Pomponer / pumpor.
Shijtamen. Water-Lemoner. The åre trinda som en wäderbåll. Åre kalla innan som ys / ſöta och myckit ſafftfulle. Brukas moot then ſwåra hettan om Sommaren / ty the ſwalka och ſläcka torſten.
Sikáttag mijn. Eene båår.
Opijmi. Caſtanier.
Symi. Waalnötter.
Hvirõmæ. Wijndrufwor.
Mijn, Mijne. Kierſebåår.

Skippo. Palſternackor/ Morrötter / och andra rötter.
Jésquem, Jaésſkung, Magijz. Turkiſkt hwete.
Nackin. Ollon. Ekarnas frucht.
Hoppenââs. Rofwor/ löök/ och andra trinda rötter.
Nw̃pon, Nwpw̃ring. Schåta ock Siaata. Tobak.
Aſſaén. Gråſteen.
Aſſisko. Swart eller blöot ſteen.
Happihaan. Träå eller reep.
Aritt. Thet ſom intet är ſtarkt.
Woonſe. Giömma bort.
Mijrikon. Byta.
Chijr pomuttamen, ætticke baarham. Tu wil gå och ſkiuta / men thet lårer ſlå feelt.
Hicka oraaton únnar. Giöm wäl / förwara thetta.
Nijr rw̃e Kitzi. Jag säger ſant.

Hocquaésſung ock Hackingz mochæærick mochijrick Saccheeman hw̃rit manetto hw̃ha mochæærick krinckw̃men mochæærick tritææ, ock manotúttut ſuhvvijvan maranijto. Himmelens och jordenes HErren Gud allena / han ſkådar wijda omkring / giör altſammans wijſligen och wäl.

COLLOQUIA.

Nw̃e ítta. Kom hijt.
Chéckw taîman. Hwad wil tu hafwa.
Kónna nusque téroah. Jag säger ſå ellieſt.
Taan Kw̃mæn. Hwadan kommer tu.
Utarijo Ooromat. Longt bort ifrån.

Chéko

Chéko pætton. Hwad bär tu med tig.
Jõs pætton mochijtick. Jag bär kött med mig som är godt.
Kékω taiman. Hwad wil tu hafwa therföre.
Zæband aétticke. Til afwentyrs penningar.
Mijrikon. Wij wilje byta.
Kékω Kommijre. Hwad wil tu gee igen.
Âquijvan. Kläde. Paxickan. Knijf. Tamahickan. Yxe.
Chékω Rωænſe. Hwad heter thet.
Matta nooto. Jag weet icke.
Tacktaan. Hwart går tu.
Natahwírſi. På Jacht.
Taan Atáppi. Hwar är bågan.
Wicking hatte. Hemma i mitt huus.
Pomúttamen chijr. Wil tu ſkiuta.
Pæt jõs. Wil tu låta mig få kötter.
Maramen. Jag wil kiöpa af tig.
Máh. Sij ther är thet.
Mátta hõrit. Thet är icke godt.
Mattarutti. Thet duger platt intet.
Kotz mâtta bachíttan. Hwij kaſtar tu icke bort thet.
Kijpatz. Ja/ rätt ſom tu ſäger/ ſom tu förſtår.
Mátta nijr ſinkáttan. Neij/ jag giör thet intet.
Kotz mátta miraana. Hwij geer tu icke bort thet.
Maramæn. Jag wil ſälja.
Mátta chéko maramen, Thet är ingen ſom wil kiöpa.
Aétticke. Hoo weet.
Narráhvvo rankúnti. Jag ſkänker tig thet.

Chéko nijr mijre. Hwad skal jag gifwa tig igen.
Chææk Skomerijne. Jag skal gifwa tig penningar/ eller Zææband.
Nânnar, Nænnar. Rätt så.
Sijs chekitti. Något litet mehr.
Mátta hattévv. Jag har intet.
Tanundin. Hwar skal jag tagat.
Pææt. Få hijt.
Pææt mitzi. Gijf mig áta.
Pææt Bisfun. Gijf dricka.
Kôtz. Hwarfóre.
Kónna. Therfóre.
Nijr mátzi. Jag går bort.
Tacktaan. Hwart.
Romúngue. Stijga vthfóre/ gå långt sin koos.
Sínga æmpaa. När kommer tu igen.
Rωongor. I Winter.
Sijkongor. I Wåhr.
Apongor. I Morgon.
Nisfochkenácka. I ófwermorgon.
Matta nijr tappin. Jag har intet tijd at sittia.
Happi. Tófwa.
Apitzi tarasfi. Thet blijr straxt alt.
Suhvvijvan. Alt slått.
Pijri Simockan. Språk/ samtaal.
Séu, Saévvi. Altijd.
Kotz matta. Hwij icke.
Attícke chijr nitáppi. Äre wij icke gode wänner.
Mochij apitzi. Straxt skal tu få.
Rωκfi. Skára sönder.
Rωκfi poωn. Skára sönder brödet.

Keene

Keene, Keene. Myckin tack / tackſäijelſe.
Hiω mátzi. Jag går bort.
Mochij matzi. Gack i frijd.
Itta ikale. Gå förvth.
Mætzi næmæn. Thet är bortkommit.

Nitappi, chékω pijri hatte ? Gode wän/ hwad har tu mehr för wahrur.

Maramæn ock. Wiltu ſälja.
Kotz matta. Ja huru då.
Punijto. War ſtilla.
Pævvo apongor. Kom igen i morgon.
Qui ſixi pævvo. Kom ſnart igen.
Sixi, Sixi. Fort/ haſtigt.

Nijr pæt chijre jω̃ni rankunti. Jag geer tig thetta för intet / doch ſå at tu ſkalt gifwa mig något igen.

Keene itta, nijr pæt jω̃ni nutſkω. Stoor tack/men jag ſkänker tig thetta igen / och begiärer inga igengåfwor.

Apitzi pævvo. Komma ſtrax.
Bakanta chéko. Slå någon.
Chichitto. Bannas.
Chijr zéu chickitton. Tu låter aldrig mål.
Rω̃a Kitzi. Säija thet ſant är.
Nitaato. Kunna wäl en ting.
Nitaato Moſiuttamen. Kunna wäl jaga.
Nitaato quijramen lamææs. Kunna wal fiſkia.

De

De Numerandi modo.

Ciútte. 1.
Nisſa 2.
Náha 3.
Nævvo. 4.
Pareenach. 5.
Ciuttas. 6.
Nisſas. 7.
Haas. 8.
Paéſchun. 9.
Thæræn. 10.
Atack Kiutte. 11.
Atack Nisſa. 12.
Atack Náha. 13.
Atack Naéuwo. 14.
Atack parénach. 15.
Atack ciuttas. 16.
Atack Nisſas. 17.
Atack Haas. 18.
Atack Pæſchun 19.
Nisſinacke. 20.
Nisſinacke ciutte 21. &c.
Ciutábpach. 100.

VOCABULA MAHAKUASSICA.

THe Hedningar som kallas Mahakuasser boo 12. Mijl ifrån de la Ware Revieren, och omgås dageligen med then Swänska Colonien, hwareſt the kiöpſlaga frijs/kittlar/yxor/knijfwar/ſpeglar/ och ther emot gifwa ſkinn wahror af Bäfwer/ſwarta räfwar/och Fiſkiare/hwilket är ett ſlags ſkinn ſom Sablar/men af längre hår/ſom med ſilfwerfärgade hår inblandade äre. Theße Mahakuasſer äre ett ſtrijdbart folck/ſåſom och *Johannes Megapolenſis* Predikant därſammeſtädes/uthi ſin *Beſchrijvinghe van de Mahakuaſſe Indianen*, gedruckt tot Amſterd. 1651. p. 43. om them förmåler

måler : De Inwonders alhier te Lande zijn tweederley ; 1. Chriſtene, immers alſo genœmt, 2. Indianen. Deſe zijn alhier by ons wederom twederley, 1. Mahakiubaas, ofte gelijk ſij har ſelven nœmen Kajingahaga, 2. Mahakans, anders genaemt Agotzagena. Deſe twee Volckeren hebben verſcheyden ſpraeck, die gene gemeynſchap med elck-ander heeft, als Duyts en Latijn : deſe hebben voor deſen grooten Oorlog tegen malkanderen gevoert, maer na datte Mahakanders door de Mahakobaaſen zijn t' onder gebrocht, hebben ſij vrede met malkanderen, en die over-wonnen zijn, moeten aen den anderen jaerlicx contributie op-brengen ; tuſſchen deſe beyde ſoorten der Indianen wonen wij, en ſy uyt haer Lant by ons kommende, ofte wij tot haer, doen ons alle vrientſchap. De principale Natien van alle Wilden en Indianen hier omtrent daer wy meeſt mede omgaen, zijn die Mahakuaas, die

alle

alle andere Indianen hier-om-leggende onder contributie hebben. Dese Natie heeft een seer beswarelijcke spraeck, en valt my mœyelick om te leeren, om met haer eens grondig te mogen spreecken en predicken. Alhier is geen Christen die haer spraeck grondig verstaet; Die alhier lange gewoont hebben, konnen wel een gau-diefs praetje maken, om met haer de Coop-handel te drijven, maer den gront vande Tale verstaen se niet.

Förthenskul effter wår Autor hafwer jämwål lemnat ett litet Vocabularium på thet Mahakuasliske Språket/ har man welat thet hår införa och tilläggia/ til at wijsa den åthskilnad som år emellan theße twånne sammangrändzande Folcks Språåk.

Itæætsin. En Mann.
Achonhæffti. Quinna.
Jáse. Swåger.
Generââ. Good Wän.
Agændeero. Wij åre gode Wänner.
Iihadæero. Min synnerlige gode Wän.
Otzkaénna. From/good.
Zatzioore. Kooka.
Orócquæ. Kött.
Mnádra, Canadra. Bröd.

Onæsta.

Onæſta. Säd eller Magiiz.
Oneegha, Caneega. Watn.
Canequáſſa. Dricka.
Tzátzic. Sitt och hwijla.
Siſchijro. Äta.
Náhha. Ja.
Honan jaijvo. Jag är mätt.
Tæsta. Neij.
Hijr. Ja. Hisſ. Du.
Gáija. Har tu.
Hijvve. Andra saker.
Tésta gáije. Jag har intet.
Ahghâára. Är the Barbarers penningar / hwilka äre ſtenar giorde af bruna och hwijta Oſterſkaal / och vptrådde på tråd / ſom the kalla Zæband. Vthi kiöpmanſkap och handel vthmätas the fambnetals / och giälles hwar fambn 5. Hollandſke Gulden ; beräknat 4. ſtenar för hwar ſtuyver. Doch äre the brune ſtenar i högre prijß; emedan en hwijt ſteen är i ſamma wärde ſom ett öre kopparmynt / men en bruun ſteen / är til valeuren 1. öre ſilfermynt.
Skajaano. Fiſkiare Skinn / ſee vth ſom Sabbel / och äre dyrbare.
Sandergarjaago. Bäfwer.
Saddahvvijnhæ. Utter.
Kanjooga Ajung. Biörnhuud.
Hrŵha. Ulgzhuud.
Síſshœ. Räf.
Skáirœha. Kalkoon.
Háque. Skinn.
Kajúnckeke háque. Swarta ſkinn.

Kaatzie.

Kaatzie. Kom hijt.
Avarunſi. Stoor tack.
Zatznωri. War ſnaar.
Achóxa. Strayt.
Kareenach. Knijf.
Kátzera. Kläde.
Ænjω̃za. Skiorta.
Khaalis. Strumpor.
Kahωroonta Karω̃da. Böſſa.
Kazeequara. Wärja.
Oω̃ntack. Gryta/ Kittil.
Kaatzie. Faat.
Karωω̃nta. Steen.
Chanoona. Tobaksſpipa.
Ojeengqua. Toback.
Onúsſe Ojéngqua. Röka Toback.
Adω̃gen. Hadoogan. Yxe.
Uthſyſta. Eld.
Koonæ. Stoor.
Stúnga. Lijten.
Tzídtze. Katta.
Abgârijω. Hund.
Sarakáliω. Skiuta.
Taéſta Zωróncka. Jag förſtår intet.
Hije Zωróncka. Men jag förſtår.
Serωquáckſi. Tu äſt ond.
Tinnijgo ottchoω̃tha. Huru myckit penningar wil tu hafwa therföre.
Zarúncka Kahωjéhω uthſyſta. Kan tu giöra vp eld.
Chótſis chijrω. Sij/ jag wil gifwa tig.
Taéſta gâyω. Har tu intet.
Káſsha ſchæænu. Gif mig thetta för intet.

Hije

Hije Kákhto ſchæænu. Jag geer tig thetta igen.
Hoona Sattæænde. Jag går nu bort.

Modus Supputandi
MAHAKUASSORUM.

Onſkat.	1.	Axe ſchaaro.	13.
Tíggene.	2.	Rajene ſchaaro.	14.
Áxe.	3.	Wiſck ſchaaro.	15.
Rajéne.	4.	Jajáck ſchaaro.	16.
Wiſck.	5.	Tzadack ſchaaro.	17.
Jajáck.	6.	Tickerom ſchaaro.	18.
Tzadack.	7.	Wáderoñi ſchaaro.	19.
Tickerom.	8.	Tijkeni.	20.
Wáderom.	9.	Wáſha ne Wáſsha.	100.
Wásha.	10.	Wáſha ne Wáſsha onſkat:	101.
Ónſkat ſchaaro.	11.	Wáſha ne Wáſsha tiggene.	102.
Tiggene ſchaaro	12	&c. &c. &c.	